

I.

Iratok az erdélyi magyarság két világháború közti budapesti kormányzati támogatásáról

1. Minisztertanácsi jegyzőkönyv az erdélyi magyarság gondozásának vezetőiről

(1921. február 24.)

Kivonat az 1921. évi február 24-én tartott minisztertanács hitelesített jegyzőkönyvéből*

A miniszterelnök úr előadja, hogy Erdély magyarsága – Kelet-Magyarország főkormánybiztosának, dr. Apáthy Istvánnak, a megszálló oláh katonai parancsnokság részéről 1919. január 18-án történt letartóztatása után – teljesen vezetés nélkül maradt. Ugyanis a főkormánybiztosság tisztikara az oláhoktól való félelmében otthagya hivatalát, s az elfogatás után való napon az oláh katonaság ellentmondás nélkül foglalta el az erdélyi részek akkor legutolsó magyar politikai hatóságának hivatali helyiségeit és irattárát.

A vezető és irányító kéz hiánya azonnal érezhetővé vált, és ez adta az impulzust arra, hogy dr. Grandpierre Emil Kolozsvár megyei kormánybiztos szövetkezve a kolozsvári Ferenc József tud. egyetem akkori rektorával, dr. Kolozsváry Bálinttal és Költő Gábor magyar királyi ítélőtáblai bíróval kezükbe vették az erdélyi magyarság érdekeinek a gondozását. Később csatlakozott hozzájuk a hivatalából időközben erőszakkal eltávolított dr. Papp Antal miniszteri tanácsos, pénzügyigazgató, majd dr. Nagy László kolozsvári ügyvéd.

Ez az alkalmi együttes szervezte meg Kolozsvár központtal Erdély magyarságát, ez szerezte be nagy tömegét a béketárgyalást előkészítő bizottság által bekívánt adatoknak, ők teljesítették a rendelkezésükre jutott anyagi forrásokból az állásukból eltávolított magyar tisztviselők segélyezését, valamint ők szervezték be az erdélyi keresztény magyar felekezet egyházi vezetőivel karöltve az új magyar közoktatást. Tették pedig mindezt minden – a magyar államkormányzattól kapott – formális megbízás és minden anyagi ellenszolgáltatás nélkül. Tisztán egyéni elhatározásukból, tántoríthatatlan magyar hazaszeretetükből folyó erkölcsi kötelességérzetből. Segélyezés címén is csupán annyit vettek igénybe a rendelkezésükre jutott összegek-

* *Forrás:* Magyar Piarista Rendtartomány Központi Levéltára, Papp Antal iratai, 4/1919.

ből, mint amennyit más hasonló viszonyok között élő kortársaiknak juttattak. Múlt évi szeptember hó 10-e, vagyis az akkor történt ottani pénzváltás óta pedig, mióta a nagy valuta-differenciák miatt a külső támogatás elmaradt, még ez a segélyezésük is teljesen kimaradt.

A fent említett bizottság összetételében újabban annyiban állott be változás, hogy 1920 év nyarán csatlakozott a vezetőséghez gróf Bethlen György földbirtokos, az erdélyi magyar gazdasági egyesület vezetője.¹ Viszont 1920. évi november hó 6-án eltávozott Kolozsvárról a pénzügyminisztérium részéről szolgálattételre a központba berendelt dr. Papp Antal miniszteri tanácsos.²

Most azután a többször említett bizottság tagjai itt levő exponensük, dr. Papp Antal miniszteri tanácsos útján azzal a szóbeli kérelemmel fordultak előadó miniszterelnök úrhoz, hogy eszközölje ki most legalább utólag jogi helyzetük elismertetését, s különösen az ott maradt tagok közül azoknak, akiknek már a múltból hosszabb állami szolgálatuk van: szerzett jogaiknak és szolgálatuk folytonosságának kifejezett biztosítását. Méltányolva azokat a szolgálatokat, amelyeket az említett bizottsági tagok a magyar állameszme szolgálatában kifejtettek, tisztelettel javasolja, mondja ki a minisztertanács, hogy a magyar kormány a magyarság előbb említett erdélyi vezetőit a kormány megbízottainak elismeri, közülük dr. Grandpierre Emil kormánybiztosnak, dr. Kolozsváry Bálint tud. egyetemi jogtanárnak és Költő Gábor ítélőtáblai bírónak, illetékes kormányzati ágazataikhoz való viszonyuk ép-ségben tartása mellett ottani szolgálatukat előbbi magyar államszolgálatuk megszakítatlan folytatásának elismeri, és biztosítja őket arról, hogy amennyiben a bekövetkezendő események a megszállott területekről való távozásukat elkerülhetetlenné teszi, őket eddigi és most teljesített szolgálatuknak megfelelő rangban és javadalmazásban alkalmazza.³ Netalán bekövetkező elhalálozásuk esetére pedig családjuk nyugellátásáról megfelelően gondoskodik. Erről az elhatározásról a legbizalmasabb értesítés az érdekeltek itteni megbízottjának, dr. Papp Antalnak kezeihez kiadatik,

[*Megjegyzés:*] A minisztertanács a miniszterelnök úr előterjesztéséhez teljes egészében hozzájárul.

Kírta: Bárczy miniszteri tanácsos, a minisztertanács jegyzője.

2. Minisztertanácsi hozzájárulás a határon túli magyarok gondozásával foglalkozó társadalmi szervezet létrehozásához

(1921. augusztus 12.)

Előterjesztés a minisztertanácshoz!*

A folyó évi május hó 27-én tartott minisztertanácsban nyert felhatalmazással élve bizalmas tárgyalásokat folytattam mindazokkal a szervezetekkel, amelyek az említett határozatban körülírt munkásságban részt vesznek. A lefolytatott tárgyalások eredményeként, a pénzügyminiszter úr hozzájárulásával a következő javaslatokat terjesztem a minisztertanács elé:

1. A fent említett társadalmi szervezetek egységes központi vezetése gróf Teleki Pál ny. kir. miniszterelnök úrra bízassák, s melléje állandó helyettesül dr. Papp Antal, szolgálattételre a m. kir. pénzügyminisztériumba berendelt miniszteri tanácsos, pénzügyigazgató rendeltessék ki, akinek természetesen ezen szolgálata zavartalan ellátása érdekében fölöttes hatóságától egy évi illetmények nélküli szabadságot kellene kérnie.

2. Jövőre a kormány nevében – természetesen a szükséghez képest az érdekelt szakminiszter urak és különösen a külügyminiszter úr bizalmas úton való meghallgatása mellett – egyedül a miniszterelnök rendelkezék ezekben a kérdésekben, s az egyes szövetségekkel a miniszterelnök is csak a központi vezetőség (gróf Teleki Pál vagy helyettese, Papp Antal) útján érintkezzék.

3. A központi vezetőség a reábízott érdekek gondozásában miniszterelnök irányítása szerint járjon el, s vele szemben az ellenőrzést a miniszterelnök illetékes ügyosztálya útján gyakorolja.

4. A központi vezetőség, valamint az alája rendelt szervezetek hitelszükségletét a miniszterelnökség illetékes ügyosztálya, valamint a központi vezetőség és a pénzügyminisztérium illetékes szakosztálya által együttesen előkészített előirányzat alapján és a pénzügyminiszter előzetes hozzájárulása után a miniszterelnök előterjesztésére a minisztertanács állapítsa meg. Ugyanezen az úton engedélyezendők az esetleg szükségesnek mutatkozó hiteltúlkapások.

5. A megállapított hitel megnyitása a központi vezetőség és az alája rendelt szervezetek részére a miniszterelnök által ugyanúgy igénylendő, mint a fennhatósága alatt lévő más hatóságok és intézmények szükséglete.

6. A megállapított hitelt a pénzügyminisztérium negyedévi előleges részletekben bocsássa rendelkezésére a Pénzügyintézet Központnál erre a célra „Magyar Kultúregylet” címen nyitandó folyószámlán. A Pénzügyintézet Központ ezen számláján az utalványozási jogot gróf Teleki Pál vagy helyettese, dr. Papp Antal gyakorolják. Az utalványozók személyében netán később beálló minden változás tekintetében a miniszterelnök rendelkezék.

* *Forrás:* Magyar Piarista Rendtartomány Központi Levéltára, Papp Antal iratai, 407/5.

7. Az egyes szervezetek hitelszükségletükre a fedezetet a központi vezetőség utalványára havi részletekben vegyék fel a Pénzintézeti Központtól. A hitel felhasználásáról pedig ugyancsak havonként számoljanak el a Központnak.

8. A központi vezetőség ügy- és pénzkezelését a fenti 3. pontban meghatározott ellenőrzési jogból kifolyólag illetékesek szakosztálya által a miniszterelnök gyakorolja, viszont az egyes szervezetek pénzkezelését és számvitelét a központi vezetőség ellenőrizze.

9. A legfőbb állami számvevőszék az utalványozási jog gyakorlását egyedül a pénzügyminiszterrel szemben ellenőrzi. Illetve rajta kívül azokkal az egyes miniszterekkel szemben is, akik költségfedezetet (a lenti 12.a. és 12.b. pontok értelmében) a tárcájuk költségvetésében rendelkezésre álló hitel terhére a költségvetési év elején egy-egy globális összegben a központ javára kiutalványozzák.

A pénzügyminiszter és az egyes szakminiszterek által a központ javára kiutalt hitelösszegek mikénti felhasználásának és elszámolásának ellenőrzése tekintetében követendő irányelvekre nézve utasíttassék a központi vezetőség, hogy ebben a kérdésben – figyelemmel a kérdés szigorúan diskrecionális természetére is – a legfőbb állami számvevőszék elnökével keressen közvetlen megállapodást.

10. A központi vezetőség a maga s alája rendelt szervezetek pénzkezelése és számvitelére kérdésében ügyvitelét – a legfőbb állami számvevőszék elnökével történt megállapodás alapján és vele egyetértően – maga állapítsa meg. Ennek az ügyvitelnek a keretében szabályozandók az eredeti költség-előirányzatok egyes rovatai között gyakorolható hitelátruházás feltételei is.

11. A m. kir. miniszterelnök felhatalmaztatik, hogy az 1921/1922. évi költségvetési évre szóló hitelszükséglet megállapítását illetőleg, továbbá ezen szükséglet költségvetési fedezetéről való gondoskodás ügyében – a miniszterelnök, a vallás- és közoktatásügyi miniszter, és a külügyminiszter tárcáját érintő költségvetési tételekre vonatkozólag már létrejött megegyezés figyelembevételével – a pénzügyminiszter úrral megállapodásokat létesítsen.

Kérem a Minisztertanácsot, hogy a fenti javaslatokhoz hozzájárulását adja meg.

Budapest, 1921. augusztus hó 12-én

[Megjegyzés:] A minisztertanács f. évi augusztus hó 12-én tartott ülésében hozzájárult.

Budapest, 1921. augusztus hó 12-én

Bárczy s.k.

3. A Keleti Szervezet Költségelőirányzata 1920/1921*

I. Róm. kat. iskolák:

A. Erdély

	1. 287 iskola 674 tanerővel	
	a. ebből 1918 előtt is felekezeti, régi: 160, á - 7363 L	1 178 080 L
	b. új felek. el. isk. 127, á - 14 726 L	1 870 202 L
	2. Középiskolák: (7 régi kivételével) 40, á - 78 436 L	3 137 440 L
		6 185 722 L
B.	Marianumba [Kolozsvár] elhelyezett felekezetközi jellegű tanító-, tanítónőképző és polg. isk. tanárképző	250 000 L
C.	Szent Ferenc-rend iskolái	300 000 L
D.	Nagyváradai egyházmegye:	
	a. 56 régi felek. el. iskola, á - 7363 L	412 328 L
	b. 7 új felek. el. iskola, á - 14 726 L	103 082 L
	c. 2 tanítóképző	128 500 L
		643 910 L
E.	Szatmári róm. kat. egyházmegye:	
	a. 63 régi elemi iskola, á - 7363 L	463 869 L
	b. 66 új elemi iskola, á - 14 726 L	971 916 L
	c. 8 középiskola	547 488 L
		1 983 273 L
	I. Róm. kat. összesen:	9 362 905 L

II. Református iskolák

A. Erdély	a. 157 régi felek. el. iskola	1 153 981 L
	b. 397 új felek. el. iskola	5 559 384 L
	c. 18 középiskola	1 296 019 L
	d. Ref. tanárképző, Kolozsvár	300 000 L
		8 311 384 L
B. Bihar, Szatmár stb.	a. 261 régi felek. el. iskola	1 911 743 L
	b. 4 középiskola	313 544 L
		2 225 287 L
	II. Ref. iskolák összesen:	10 536 671 L

III. Unitárius egyház

	a. 25 régi felek. el. iskola	184 075 L
	b. 28 új felek. el. iskola	412 328 L
	c. 3 középiskola	235 308 L
	III. Unitárius egyház összesen:	831 711 L

* Forrás: MOL K 437 - 1923 - 10 - 155. 1-4. f.

IV. Luth. egyház

19 új elemi iskola	279 794 L
2 polgári elemi iskola	153 000 L

IV. Luth. egyház összesen: 432 794 L

9 362 905 L

10 536 671 L

831 711 L

432 794 L

Tehát iskolai szükségletek a négy Egyházban: 21 164 081 L

A költségvetés B. II/III. tételei alatt felvett 20 460 000 L összeg tehát a fenti előirányzás szerint használandó fel; s ehhez képest a III. cím, „Egyházak Segélyezése”, megszüntetendő, figyelemmel az e címen már folyósított román államsegélyre is.

A leküldendő *iskolai* segélyösszegek felosztásának alapelvei: a. minden egyes *régi* felekezeti elemi iskola után, *amely tényleg működik* 7363 L. vehető számításba egy évre; b. az 1918 után szervezett, *új felekezeti elemi* iskolák után, amelyek az iskolai év folyamán *tényleg működnek* 14 726 L. vehető számításba. A felosztást a felekezetközi tanács⁴ hajtja végre, s minden alkalommal ellenőrzi a *tényleg működő* felekezeti elemi iskolák számát. A felekezetközi tanácsban a kolozsvári központ egyik vezető tagja is mindig benne legyen, aki ellenőrzi az itt megszabott elvek megtartását. Az államsegélyben nem részesülő, minden középfokú (nem elemi) iskola után, amely az iskolai év folyamán *tényleg működik legfennebb* 78 436 L. vehető számításba egy évre; ahol a fedezetlen szükséglet ennél kevesebb – természetesen csak ez a kevesebb összeg vehető igénybe.

Hogy az itteni központ is ellenőrizhesse a *tényleg lejuttatott segélyösszegeknek* a fent megszabott irányelvek szerint történt szétosztását: a kolozsvári központ 3 havonként terjesszen fel kimutatást az odajutott segélyösszegek *tényleges felosztásáról*, amely kimutatásban a *felosztás kulcsát* is pontosan fel kell tüntetni, az itt kitűzött irányelvek szem előtt tartása mellett. Ki kell tüntetni tehát ebben a kimutatásban, hogy minden egyes felekezet kebelében *tényleg* hány *régi* és hány *új* elemi iskola működik, s mennyi a *tényleg működő*, de államsegélyben nem részesülő középfokú iskolák száma.

Az iskolai segélyekre előirányzott fenti összegek első tekintetben nagyoknak tűnnek fel. Ez azonban csak látszat. Egyfelől, mert a később beszerezendő adatok igazolni fogják azt a feltevést, hogy a *tényleg működő* iskolák száma lényegesen kevesebb annál, mint amennyit a most rendelkezésünkre álló kimutatások feltüntetnek, s így ezen a részen nagyobb megtakarításra lehet kilátás az előirányzott összegekből, amelyek aztán a gazdasági célok előmozdítására lesznek fordíthatók. Másfelől nem szabad feledni,

hogy az erdélyi magyarságnak mostani helyzetében, a maga megmentése érdekében mondhatni két kizárólagos feladata van: az egyik a *kulturális*, a másik a *gazdasági* téren való szívós küzdelem megtámadott s tönkre tenni szándékolt birtokállományának megmentése végett.

A *népre kiható* kulturális feladatainak legfőbb része: az iskolaügy; s itt is főként az elemi oktatás ügye. Ezen a téren fenyegeti az erdélyi magyarságot talán a legnagyobb veszedelem. A hosszú háborús időszak alatt az iskolaügy máris sokat szenvedett; a háború befejezte után pedig az iskolák léte érdekében a román államhatalommal folytatott messzemenő küzdelem hányattatásai közben ismét csak süllyedés volt osztályrésze a magyar iskoláknak. Másfelől a román állam minden áldozatot meghoz a maga céljait szolgáló iskolaügyi politika sikeres megvalósítására, amely politikában egyik legfőbb vezéreszme: a magyar iskolák tönkretétele s a magyar felekezeti oktatás színvonalának lesüllyesztése.

Az egyházaknak ezek ellen a törekvések ellen kell kétségbeesett, szívós küzdelmet folytatniuk, amely küzdelemben feltétlenül alulmaradnak, ha hathatós támogatásban nem részesülnek. Hiszen iskoláik legnagyobb része megfelelő felszerelés hiányában szenved; feladatának már azért sem képes a kívánt mértékben megfelelni.

Az oktatásügy Erdélyben ez idő szerint az Egyházak feladatkörében oldódik meg. A mostani viszonyok között, ismerve az ott fenyegető veszedelemeket s a küzdelem irányát s céljait – és számításba véve az egyházak meglévő autonómiáját, mint védőbástyát –, ez így is van helyesen. A küzdelem elcsitulása után aztán a fejlődés menete majd meg fogja mutatni a helyes irányt. Ezért egyelőre az egyházak erőteljes támogatása – kizáróan *kulturális* feladataik megvalósíthatása érdekében – elengedhetetlen szükségesség.

A költségvetésben IV t. a. „Egyéb kulturális kiadások” címén felvett tételek közül a „Sajtó” című tételre nézve az a megjegyzésem, hogy itt első sorban egy kiválóan szerkesztett, nemzeti irányú és morális alapon álló *néplapot* kell első sorban és minden erővel támogatni. Ilyennek ígérkezik a „Minerva” kiadásában megjelenő „Magyar Nép”, ha a kívánatos mértékben fejlesztik, s az elvárható színvonalra fölemelik. Erdélyben ugyanis már halasztást nem tűrő feladat, hogy népünk kezébe egy megbízható sajtótermék jusson, amely kulturális, gazdasági, társadalmi és politikai igényeit is kielégítse. (Olyanféle lapra gondolok, mint amilyen volt a „Vasárnapi Könyvtár”.)

Erre a célra szükségés 300 000 L.

Ezenkívül a szükséghez képest támogatásra érdemesek:

A Brassói Lapok, a Marosvásárhelyen megjelenő Székelyföld, s ha más forrásból nem kap – a Kolozsvári Ellenzék; a Pásztortűz, végül az Aradi Hírlap összesen 400 000 L erejéig.

A fennmaradó 500 000 leit, mint *alapképző* befektetést olcsó kamat mellett a kolozsvári „Minerva” r.t.-nek adnám *kölcsön* üzleti helyiség céljára épület szerzése végett.

A IV 1. t. a. „Szinészet” címén fölvett 1 100 000 L. külön tárgyalások alapján szigorúan konkretizálendő célokra, kizáróan a *szinügyi bizottságok* kezéhez volna kiutalandó, nyomban való elszámolás kötelezettsége mellett. A már kiutalt összegek elszámolása előtt újabb összeg nem utalható.

A IV 3. t. a. „Egyéb kisebb célok” címén fölvett összeget a maga *egészen* arra fordítanám, hogy kiváló erdélyi, elsősorban székely ifjak külföldi tanulmányútja, külföldön való továbbtanulása biztosíttassék a lehetőség azzal a kötelezettséggel, hogy aztán Erdélyben fog véglegesen elhelyezkedni. Ezeket az ifjakat elsősorban a most is Erdélyben tanulók sorából kell kiválasztani.

Az V. t. a. „Tisztviselők segélyezése”-re fölvett 2 400 000 leit erre a célra most már soknak tartom. Ez a kérdés ma már Erdélyben a maga szomorú elhagyatott voltából sokat engedett. A tisztviselők jó része kivándorolt, kisebb része így vagy úgy elhelyezkedett, s így ma már kevesebb a valóban segítségre szorulóknak száma, habár kétségtelen, hogy vannak ilyenek. Erre a célra 1 000 000 L-t elégnek tartok úgy, hogy ennek legalább felét itteni diszposíciókra kell fenntartani.

Az itt fennmaradó 1 400 000 L-t csatolnám a következő:

VI „Kisebb gazdasági célokra” előirányzott 1 200 000 L-hez úgy, hogy ezen a címen 2 600 000 L. állna rendelkezésre.

Kötelességem itt annak megállapítása, hogy az erdélyi magyarság egyetemes gazdasági megszervezése érdekében vajmi kevés történt. Főként nem olyan irányban, hogy népünk összességének érdekeit ölelje fel. Ismételt gyakori sürgetéseim nem értek célt. Letartóztatásom után pedig a szervező munka az egész vonalon megakadt. Ezen a téren tehát sok és sürgős pótolni való van.

Arról a gazdasági szervező munkáról, amelyet az itteni központ Bocscány bankigazgatóval kezdett, nem sokat tudunk; nem is volt módunkban, hogy annak részleteibe betekinthessünk. Azonban úgy személyi, mint tárgyi momentumok azt a meggyőződést érlelték meg bennünk, hogy ez az akció nem sok reménnyel kecsegtet.⁵ Olyan eredménye pedig, amely népünk széles rétegeire lenne áldásos hatással, semmi esetre sem lesz. Erre minden alkalommal szükségesnek tartom a figyelmet felhívni, mert alapjában elhibázottnak tartok minden olyan szervező és segítő munkát, amely nem fogja át a székely–magyar népünk egyetemét, s nem szolgálja az egész erdélyi magyarság általános érdekeit.

Ebből az utóbbi szempontból itt is reá kell mutatnom arra a kiválóan fontos érdekre, amely az erdélyi *hitelszövetkezetek* s ezekkel karöltve a volt Han-

gya-féle fogyasztási szövetkezetek megmentéséhez és talpra állításához fűződik. Itt minden lépés sürgős és minden áldozat érdemes a meghozatalra.

Magyar népünk gazdasági megszervezésének helyes módjául magam is azt az utat látom, amelyen a Maros-Torda megyei és Udvarhely megyei földműves szövetségek szervezése megindult és megtörtént. Ezt a szervezést az erdélyi magyarság vezetőinek, elsősorban a Magyar Szövetségnek a lehető legsürgősebben folytatnia, s az összes vármegyére kiterjesztetten befejezésre juttatnia kell. A vármegyei földműves szövetségek aztán egy nagy központi szervbe tömörülhetnek, amely központi szervben részt kell vennie a maga érdekeltségi körével az Erdélyi Gazdasági Egyesületnek is, amelyre itt az a nemes feladat várna, hogy a maga demokratikusabbá váló szervezetével az egészséges összhangot és egyensúlyt biztosítsa a kisgazda társadalom és a birtokos osztály között. Tevékeny részt vegyen a gazdanapok rendezésében, s földműves népünk gazdasági ismereteinek bővítésében és felvilágosult, hivatását komolyan értő gazdatársadalom nevelésében.

Arra nem tartom alkalmasnak mai összetételében az EGE-t, hogy földműves népünk most jelzett irányú megszervezését maga keresztülvigye, hanem ennek a szervezőmunkának akképpen kell máshol is megtörténnie, mint ahogy Maros-Torda és Udvarhely vármegyékben történt; természetesen segítő munkatársként, s szervezésnél mindenütt ott kellene lennie az EGE-nek is.

A falusi gazdakörök alakítsanak, ott, ahol még nincs, olvasóköroket, ahol a magyar gazdasági szaklapok és a néplap közkézen forogjanak.

Meg kell alakítani a lehetőségig minden községben az ifjúsági egyleteket is – elsősorban önképzőkör, daloskör és tornaegylet alakjában.

Ez a szervezőmunka minden lehető áldozatra érdemes. Ezért a VI. cím alatt felvett összeget a következők szerint irányoznám elő:

I. Erdélyi Gazdasági Egylet támogatására 300 000 L.

II. Földműves szövetségnek az egész vonalon leendő megszervezése költségeire 150 000 L.

III. Földműves szövetségek vármegyei központjai vezető és adminisztráló tisztviselőinek díjazására és központi irodai költségekre 400 000 L.

IV. Gazdanapok, kiállítások rendezésére, jutalmazásra, gazdasági gépek beszerzésének előmozdítására 1 250 000 L.

V. Egyéb fölmerülhető gazdasági célokra 500 000 L.

Természetesen mindezekre nézve a kolozsvári központból sürgős javaslat- és költségelőirányzatot kell bekérni, s az utalványozásnak ezen az alapon kell történnie.

A *lei* valutaárfolyamának ingadozásával természetesen a fenti összegek is változni fognak, és arányosan átszámítandók lesznek; úgy, hogy a fenti tételek csak a lehető kereteket jelzik.

Az erdélyi magyarság érdekében itt szükségesnek vált, széles körű és különböző irányú tevékenység részleteiről ezúttal nem kívánok nyilatkozni.

Budapest, 1921. XII 31.

Költő Gábor

A másolat hitelül:

Nyerges Lajos

irodavezető⁶

4. [Az erdélyi támogatások költségelőirányzata] 1921/1922*

I. A kolozsvári központ kiadásai	
Személyi kiadások Kolozsvárt	200 000 L
Irodai költségek	15 000 L
Vidéki bizalmiak részére	100 000 L
Futárköltségek, informatív szolgálat	36 000 L
	351 000 L
II. Közoktatásügyi kiadások:	
a. a róm. kat. egyház igazgatása a.	5 850 000 L
a Marianum kölcsön törlesztésére	150 000 L
b. az ev. ref. egyház igazg. a. álló isk.	450 000 L
az ev. ref. tanárképző külön seg.	100 000 L
c. az unitárius egyház intézetei	1 025 000 L
d. az ev. luth. egyház intézetei	525 000 L
	13 100 000 L
III. Az egyházak segélyezése:	
a. a róm. kat. egyház részére	3 500 000 L
b. külön a Szt. Ferenc-rend papképzési segélye	450 000 L
c. az ev. ref. egyház segélye	2 700 000 L
d. az unitárius egyház segélye	800 000 L
c. az ev. luth. egyház segélye	650 000 L
	8 100 000 L
IV. Egyéb kulturális kiadások	
1. színészet	1 100 000 L
2. sajtó	1 200 000 L

* Forrás: MOL - K 437 - 10. 34. f.

3. egyéb kisebb célok	100 000 L
	2 400 000 L
V. Tisztviselők segítésére	2 400 000 L
VI. Kisebb gazdasági célokra	1 200 000 L
VII. Előre nem látható célokra tartalék itt Pesten	1 440 000 L
Összesen I-VII.	29 000 000 L
Ezt az összeget átszámítva az állami költségvetés egybeállításánál is számításba vett 3,60 - árfolyammal lenne a szükséglet	104 400 000 K
Ehhez a Budapest központ szükségletére	4 000 000 K
A Berlin szálló vételárának megtérítésére	5 000 000 K
Főösszeg	113 400 000 K
Ezzel szemben engedélyezve kerek összegben	110 000 000 K

Budapest, 1921. július hó ...-én.

5. [A keleti szervezetek költségelőirányzata] 1922/1923*

A. Budapesti központ⁷

Rovat	Tárgy	Előirányzat 1922/23 költségvetési évre Koronában
1.	Szervezeti kiadások	
	1. Személyi járandóságok	900 000
	2. Dologi kiadások	600 000
	<i>Összesen rovat:</i>	1 500 000
2.	Budapesti intézmények	
	1. Főiskolai internátusok (Budapest, Szeged, Debrecen)	3 600 000
	2. Szász iroda	180 000
	3. Sajtókiadványok, panaszok a Népszövetséghez, fordítások, nyomdai költségek stb.	3 500 000
	4. Székely Magyar Egyesület, mint a népszövetségi liga tagja támogatása, külföldi utazások, képviselő a Liga gyűlésein	1 200 000
	<i>Összesen rovat:</i>	8 480 000
		1. rovat 1 500 000
		2. rovat 8 480 000
		Együtt: 9 980 000

* Forrás: MOL - K 437 - 10. 138 -142. f.

B. Erdélyi szükségletek

Rovat	Tárgy	Erdélyi központ rendelkezésére Leiben	Királyhágón inneni rész céljaira (N.Bánya, Szatmár, N.Várad, Arad) Leiben	Együtt Leiben
1.	Kolozsvári központ	360 000		360 000
	Összesen 1. rovat	360 000		360 000
2.	Közoktatásügyi kiadások a felekezeti tanács által megállapított kulcs szerinti elosztásra a róm. kat., ev. ref., unit. és ev. luth. iskoláknak	10 800 000	3 200 000	14 000 000
	Összesen 2 rovat	10 800 000	3 200 000	14 000 000
3.	Egyéb kulturális kiadások			
	1. Színészet	600 000	150 000	750 000
	2. Sajtó	800 000	150 000	950 000
	3. Egyéb kisebb társadalmi célok	100 000	20 000	120 000
	4. Iskolák, egyházak építkezési segélye	2 000 000	600 000	2 600 000
	5. Jótékony egyesületek támogatása (árvaházak, menházak, női misszió társulatok)	100 000	20 000	120 000
	6. Aradi r. kat. gimnázium építkezési segélye		1 200 000	1 200 000
	Összesen 3. rovat	3 600 000	2 140 000	5 740 000
4.	Tisztviselők segítésére	800 000	200 000	1 000 000
5.	Gazdasági segélyek	800 000	200 000	1 000 000
	1. Kisebbségi gazdasági célok	200 000	50 000	250 000
	2. Erdélyi és Királyhágón inneni gazdasági egyletek segélye, Földmív. Szövets. segélye	1 000 000	350 000	1 350 000
	Összesen 5. rovat	1 200 000	400 000	1 600 000
Összesítés				
	1. rovat	360 000		360 000
	2. rovat	10 800 000	3 200 000	14 000 000
	3. rovat	3 600 000	2 140 000	5 740 000
	4. rovat	800 000	200 000	1 000 000
	5. rovat	1 200 000	400 000	1 600 000
	Együtt	16 760 000	5 940 000	22 700 000

B. 1. A szorosan vett Erdélyre (15 vármegyére) eső anyagi segítség költségvetése az 1922/23. évre

Rovat	Tárgy Lei-ben	Összeg	Megjegyzések
1.	Kolozsvári központ	500 000	500 000
2.	Közoktatásügyi segélyek a felekezeti közti tanács által megállapított vagy megállapítandó kulcs szerinti elosztásra, beleértve a négy magyar egyház részére oktatásügyi címen innen juttatható minden segélyt.	10 200 000	10 000 000
3.	Egyéb kulturális szükségletek: [Ferenc-rendi] ⁸		400 000
	1. Színészet	250 000	200 000
	2. Sajtó	350 000	250 000
	3. Egyéb társadalmi célok, jótékony egyesületek, árvaházak, menházak, női missziói társulatok, nőszövetségek stb.	100 000	100 000
4.	Tisztviselők segítésére	200 000	150 000
5.	Földműves szövetségek, gazdasági egyesületek s egyéb gazdasági célok	400 000	400 000
	Összesen:	12 000 000	12 000 000

I. Észrevételek és irányelvek az egyes rovatok alatt megjelölt összegek felhasználásához

a. *Általánosabban:* Az uralkodó rendkívül súlyos gazdasági viszonyok közepette is az itteni anyagi erők lehetőségeinek korlátai között erdélyi véreink segítségére minden lehetőt megteszünk. A most következő számadási évre ehhez képest a fenti összegek voltak – a már jelzett odajuttatási módok mellett biztosíthatók. A felhasználásnál fő irányítóelv, hogy az erdélyi székely-magyarság kulturális fejlődése és gazdasági életlehetősége biztosíttassék. Ebből a célból azokat az intézményeket kell elsősorban és főként támogatni, amelyek népünk széles rétegeinek kulturális és gazdasági érdekeit érintik. Ezért irányoztuk elő az összes segítségnek 85 %-át az oktatási célokra. Ehhez képest az egyes rovatok és alrovatok között átruházásnak nem is lehet helye.

b. *Az egyes rovatokra vonatkozóan:*

Ad. 1. E rovat szükségletének az elmúlt éveikhez képest való mérsékelt fölemelését az általános dráguláson felül az tette megokolttá, hogy a rendszeres adatgyűjtésnek az innen megjelölt irányelvek szerint való megszervezése már elodázhatatlan. Az eddigi személyi járandóságok a drágaság növekedéséhez képest a kolozsvári központ belátása szerint szintén emelendők lesznek.

Ad. 2. E rovat alatt írt összegben a négy magyar egyház mindennemű oktatásügyi szükségleteire nyújtható segély benne foglaltatik. Irányelv, hogy elsősorban a székely-magyar művelődésügyét érintő elemi (felekezeti) oktatási intézményei, a felekezeti népiskolák, gazdasági és ismétlő iskolák támogatandók. Ezek közül is különös figyelmet kell fordítani a románság közé beékelt magyar szigetek és szórványok iskoláinak minden áron való fenntartására. E rovat alatt írt összegből kell kielégíteni – a felekezeti közti tanács megállapításához képest a Ferenc-rendi szerzetesek iskolái és papnevelő intézete részére juttatandó segélyt, valamint – a Marianumban elhelyezett intézmények, főként a polgári iskolai tanárképző segélyét.

Ad. 3. 1. Ennél az alrovatnál a figyelem elsősorban az ősi kolozsvári Magyar Színház minden áron való fenntartására kell hogy irányuljon. A szükséghez és lehetőségekhez képest azután a vidéki színészetet is támogatni kell.

Ad. 3. 2. Főként az erdélyi magyar nép minden irányú érdekeit szolgáló, becsületos nemzeti irányú „Magyar Nép” című lap támogatása közérdek. Azután következik az erdélyi művelt magyar közönség hasonló szellemű lapja, a „Pásztortűz”. A napilapok közül támogatni kell az Ellenzéket, Brassói Lapokat, Székelyföldet, Gyergyói Lapokat, Csíki Lapokat, Székely Népet, Székely Közéletet. Az Ellenzék és a Brassói Lapok papírszükségletének innen való biztosítása volna a támogatásnak helyesebb módja. A többi napilap kisebb pénzsegélyben volna részesítendő.

Ad. 3. 3. Ennél a tételnél föl kell hívnunk a figyelmet a Székely Nemzeti Múzeum és az Erdélyi Múzeum-Egyesület támogatásának szem előtt tartására. Idetartozik továbbá a különböző felekezetek jótékony női egyesületeinek támogatása, amelyeknek fő feladata a gyermekvédelem ügyének (óvodák, napközi otthonok, csecsemővédelem, patronázs stb.) közös munkaprogram alapján leendő hathatós felkarolása. A női egyesületeknek a lehetőség minden faluban leendő megalakítása.

Ad. 4. A nyomorba jutott tisztviselőket – más irányú elhelyezkedésükig – helyes kiválasztás alapján segíteni kell az összeg keretein belül.

Ad. 5. Fő szempont a földműves szövetségek teljes kiépítésének és minden községben való megalakulásának előmozdítása. A gazdasági népoktatás segítése, gazdanapok rendezése; népkönyvtárak, ifjúsági egyletek, dal-körök és sportegyletek létesítése; általában a magyar nép gazdasági érdekeinek a támogatása; az „Erdélyi Barázda” s más megbízható gazdasági néplap segítése. Továbbá az egyetemes erdélyi magyar gazdasági érdekeket szolgáló „Erdélyi Gazdasági Egylet”, s az általa kiadott gazdasági szaklapnak támogatása.

b. *Javaslat:* A kolozsvári központ vezetőjével folytatott megbeszélés alapján tisztelettel javaslom, hogy a színészeti és sajtó ügyeknek az itteni irányelvek szerint való figyelemmel kísérésére és irányítására s a szükséghez ké-

pest ellenőrzésére szűkebb bizottságok kéressenek fel. Éspedig a színügyi bizottságba: dr. Grandpierre Emil vezetése alatt Kovács Kálmán unitárius és dr. Petres Kálmán r. kat. gimn. tanárok. A sajtóbizottságba: dr. Grandpierre Emil vezetése alatt gr. Bethlen György dr. és Haller Gusztáv dr.

c. *Jövőre* nézve különös megfontolás tárgyává kellene tenni azt, hogy a magyar egyetemi hallgatók részére Kolozsváron, a román egyetem mellett internátus és menza létesítése mozdíttassák elő minden lehető módon; mert a dolgok mai állása mellett el nem vitatható, nagy érdek fűződik ahhoz, hogy az erdélyi magyar ifjúság otthon maradjon, s egyetemi tanulmányait is legalább részben otthon végezze, ami otthoni boldogulásának kétségtelenül egyik feltétele. Ebben az internátusban kellene behatóan gondoskodni arról is, hogy a magyar ifjúság a szükséges nyelvismereteket elsajátíthassa (nyelvtanfolyamok).

Az itteni rendelkezésre fenntartott külön 1 200 000 L a négy egyház között a következőképpen oszlik meg: ref. = 576 480 L, róm. kat. = 544 200 L, unitárius = 48 720 L, luth. = 30 600 L (a felekezetközi tanács által elfogadott aránykulcs szerint). Ezek az összegek át fognak [-] a megállapodásokhoz képest, a felmerülő szükség szerint az egyes felekezetek képviselői javaslatainak figyelembe vételével [-] utaltatni. Irányadó: az egyházak iskolai építkezési és renoválási munkálatainak lehető elősegítése. A róm. kat. egyház ebből az összegből fogja fedezni a Ferenc-rend esztelneki zárdaépítési segélyét s e szerzet papi kongrua segélyét.

Budapest, 1922. október 7.

6. [A keleti szervezetek költségelőirányzata] 1923/1924*

A. Budapesti központ: 40 000 000 K

B. Erdélyi szükségletek: 16 000 000 Lei

A. Budapesti központ

Rovat	Tárgy	Előirányzat 1923-24. évre koronában
<i>Szervezeti kiadások</i>		
1.	<i>Politikai tagozat</i>	
	1. Személyi járandóságok	4 450 000
	2. Dologi kiadások	5 550 000
	Összesen 1. rovat	10 000 000

* Forrás: MOL - K 437 - 10. 411-412. f.

2.	<i>Adminisztratív tagozat</i>	
	1. Személyi járandóságok	4 800 000
	2. Dologi kiadások	7 720 000
	3. Főiskolai hallgatók internátusai	17 300 000
	4. Szász iroda	180 000
	Összesen 2. rovat	30 000 000
	1. rovat	10 000 000
	2. rovat	30 000 000
	Együtt:	40 000 000

B. Erdélyi szükségletek

Rovat	Tárgy	Erdélyi központ rendelkezésére	Királyhágón inneni rész céljaira (N.Bánya, Szatmár, N.Várad, Arad) Leiben	Együtt Leiben
1.	Kolozsvári központ	500 000		500 000
	Összesen 1. rovat	500 000		500 000
2.	Közüktatásügyi kiadások			
	1. A felekezeti közötti tanács által megállapított kulcs szerinti elosztásra róm. kat., ev. ref., ev. luth., unit. iskoláknak	9 000 000	2 080 000	11 080 000
	Tanítóképzők	600 000		600 000
	Összesen 2. rovat	9 600 000	2 080 000	11 680 000
3.	Egyéb kulturális kiadások			
	1. Színészet	200 000	65 000	265 000
	2. Sajtó	400 000	75 000	475 000
	3. Egyéb kisebb társadalmi célokra	200 000		200 000
	4. Ferenc-rendi egyh.	500 000		500 000
	5. Iskolák, egyházak építkezési segélye	1 000 000	600 000	1 600 000
	6. Jótékony egyesületek támogatása	50 000		50 000
	Összesen 3. rovat	2 350 000	740 000	3 090 000
4.	Tisztviselők segítésére	150 000	40 000	190 000
	Összesen 4. rovat	150 000	40 000	190 000
5.	Gazdasági segélyek			
	1. Kiseb gazdasági célok, Gazd. Egyletek segélye, Földműves Szövetség segélye	400 000	140 000	540 000
	Összesen 5. rovat	400 000	140 000	540 000

1. rovat	500 000		500 000
2. rovat	9 600 000	2 080 000	11 680 000
3. rovat	2 350 000	740 000	3 090 000
4. rovat	150 000	40 000	190 000
5. rovat	400 000	140 000	540 000
Együtt	13 000 000	3 000 000	16 000 000

A keleti szervezetek 1923–24-es költségvetési évre szerkesztett költségelőirányzatának indoklása

A. Budapest központ

Szervezeti kiadások

1. rovat: *Politikai tagozat*

A Népies Irodalmi Társaság politikai tagozatának feladata a romániai kisebbségek – elsősorban a magyar nemzeti kisebbség – egyházi, iskolai, közművelődésügyi, társadalmi, közgazdasági, népmozgalmi (demográfiai), általános politikai és jogi helyzetének tanulmányozása, az erre vonatkozó könyvek, folyóiratok, röpiratok, hírlapi közlemények, emlékiratok, bizalmas jelentések összegyűjtése, rendezése – a feldolgozott anyagoknak az illetékes körökkel való közlése.⁹ Ezen munkálatokkal kapcsolatos kiadások irányoztattak elő ezen rovaton, éspedig:

1. alrovaton: „Személyi járandóságok” címen 4 450 000 K vétetett fel.

a. 1. alatt csatolt kimutatás részletezése szerint az 1922–23 évre ily címen 2 217 468 K utalványoztatott. Tekintetbe véve a napról napra fokozódó drágaságot, ezen összeg kétszeresét kellett 1923–24 évre előirányozni.

2. alrovaton „Dologi kiadások” címen 5 500 000 K állítattott be az előirányzatba az alábbi részletezés szerint:

a. Kiadványok, nyomda és a Népszövetségi akciók költségei	3 300 000 K
b. Könyvtárra	1 200 000 K
c. Külföldi hírlapokra, folyóiratokra	800 000 K
d. Megbízásokra, bizalmas jelentések és emlékiratok tiszteletdíjára stb.	250 000 K
Összesen:	5 550 000 K

2. rovat: *Adminisztráció tagozat*

E rovaton vétettek fel a Népies Irodalmi Társaság adminisztrációs ...

a 6. alatt csatolt előirányzat szerint	3 500 000 K
h. a budapesti leány-internátus segélyezése	350 000 K
i. a szegedi leány-internátus segélyezése	350 000 K
4. alrovaton: "Szász Iroda" címen az "Erdélyi Szász Iroda" évi segélyezésére vétetett fel a	180 000 K

B. Erdélyi szükségletek

A költségelőirányzata ezen cím, rovat és alrovatai alatt felvett összegek leiben irányoztattak elő.

1. rovaton: „Kolozsvári központ” címen 500 000 lei irányoztatott elő.

2. rovaton: „Közoktatásügyi kiadások” címen az erdélyi és Királyhágón inneni rész szükségleteire összesen 11 680 000 lei vétetett fel A leküldendő iskolai segélyösszegek kiszámításának alapelvei a következők:

a. minden egyes felekezeti elemi iskola után, mely az iskolai év alatt tényleg működik: 7363 lei;

b. az 1918. év után szervezett új felekezeti elemi iskolák után, melyek az iskolai év alatt tényleg működnek: 14 726 lei;

c. államsegélyben nem részesülő minden középfokú (nem elemi) iskola után, mely az iskolai év alatt tényleg működik 78 436 lei vétetik számításba egy év alatt.

Ezek szerint a szükségletek a következők volnának:

I. Római katolikus iskolák

Erdélyben:

1. 287 róm. kat. elemi iskola	6 185 722 L
2. Marianumban elhelyezett felekezetközi jellegű tanítóképző és polgári iskolai tanárképző	250 000 L
3. Szent Ferenc rend iskolái	300 000 L

Királyhágón inneni rész:

4. Nagyváradi egyházmegye 63 elemi iskolás és 2 tanítóképző	622 282 L
---	-----------

[...] ¹⁰

7. Erdélyi szükségletek költségelőirányzata 1924–25. évre az erdélyi központ rendelkezésére*

Rovat	Tárgy	Egyenként	Összesen
			Leiben
1.	Kolozsvári központ	500 000	500 000
2.	Közoktatásügyi kiadások		
	1. A felekezetközi tanács által megállapított kulcs szerinti elosztásra róm. kat., ev. ref., ev luth., unit. iskolák	9 000 000	

* Forrás: MOL K 437 - 10. cs. 510–511. f.

2. Főiskolák segélye (7 róm. kat, 7 ev. ref., 1 kat. teológia, 1 ref. teológia, 1 Marianum kat. nőnevelő és 1 ref. leánygimnázium)	1 000 000	
Tanítóképzők	600 000	
		10 600 000
3. Egyéb kulturális kiadások		
1. Színészet	200 000	
2. Sajtó	400 000	
4. Ferenc-rendi egyház	500 000	
5. Iskolák, egyházak építkezési segélye	1 000 000	
6. Jótékony egyesületek támogatása	50 000	
		2 350 000
4. Tisztviselők segítésére	150 000	150 000
5. Gazdasági segélyek (kisebb gazdasági célok, gazdasági egyletek, földműves szövetség segélye)	400 000	400 000
	Együtt	14 000 000

**Királyhágón inneni rész. Nagybánya, Szatmár, Arad költségelőirányzata
1924–25. évre**

Rovat	Tárgy	Egyenként	Összesen
1.	Közoktatásügyi kiadások (róm. kat., ev. ref., ev. luth., unit. iskolák)	2 080 000	2 080 000
2.	Egyéb kulturális kiadások		
	1. Színészet	30 000	
	2. Sajtó	150 000	
	3. Iskolák, egyházak építkezési segélye	200 000	
			380 000
3.	Tisztviselők segítésére	40 000	40 000
		Együtt:	2 500 000

**8. [A keleti szervezetek költségelőirányzatából az erdélyi szükségletek]
1925/1926.***

**Erdélyi szükségletek költségelőirányzata 1925–26. évre az erdélyi központ
rendelkezésére**

Rovat	Tárgy	Egyenként	Összesen
			Leiben
1.	Kolozsvári központ	500 000	500 000
2.	Közoktatásügyi kiadások		

* Forrás: MOL - K 437 - 10 - 11 cs. 961. f., 728-729. f.

1. A felekezeti tanács által megállapított kulcs szerinti elosztásra róm. kat., ev. ref., ev. luth., unit. népiskolák részére		
	9 000 000	
2. Főiskolák segélye (7 róm. kat, 7 ev. ref., 2 unit., 1 kat. teológia, 1 ref. teológia, 1 Marianum kat. nőnevelő és 1 ref. leánygimnázium)		
	1 000 000	
3. Tanítóképzők		
	600 000	
		10 600 000
3. Egyéb kulturális kiadások		
1. Színészet	200 000	
2. Sajtó	400 000	
3. Egyéb kisebb társadalmi célok	200 000	
4. Ferenc-rendi egyház	500 000	
5. Iskolák, egyházak építkezési segélye	1 000 000	
6. Jótékony egyesületek támogatása	50 000	
		2 350 000
4. Tisztviselők segítésére	150 000	150 000
5. Gazdasági segélyek (kisebb gazdasági célok, gazdasági egyletek, földműves szövetség segélye)	400 000	400 000
	Együtt	14 000 000

Erdélyi szükségletek 1925-26. évi költségelőirányzatának indoklása

A költségelőirányzat ezen cím, rovat és alrovatain felvett összegek leiben irányoztatnak elő.

1. rovaton: „Kolozsvári központ” címen 500 000 lei irányoztatott elő.

2. rovaton: „Közoktatásügyi kiadások” címen 10 600 000 lei vétetett fel.

A leküldendő iskolai segély kiszámításának alapelvei a következők:

a. minden egyes régi felekezeti elemi iskola után, mely az iskolai év alatt tényleg működik 7363 lei;

b. az 1918 év után szervezett új felekezeti elemi iskolák után, melyek az iskolai év alatt tényleg működnek 14 726 lei;

c. állami segélyben nem részesülő minden középfokú (nem elemi) iskola után, mely az iskolai év alatt tényleg működik 78 436 lei vétetik számításba egy év alatt.

Ezek szerint a szükségletek a következők volnának:

<i>I. Római katolikus iskolák</i>	
1. 287 róm. kat. elemi iskola	6 185 722 L
2. Marianumban elhelyezett felekezeti jellegű tanító-, tanítónőképző és polgári iskolai tanárképző	250 000 L
3. Szent Ferenc-rend iskolái	300 000 L
Római katolikus iskolák összesen: 6 735 722 L	
<i>II. Ev. református iskolák</i>	
1. 554 ev. ref. elemi iskola, 18 középiskola és a kolozsvári ref. tanítóképző	8 714 061 L
Ev. református iskolák összesen: 8 714 061 L	
<i>III. Unitárius iskolák</i>	
1. 53 elemi iskola és 3 középiskola	831 711 L
Unitárius iskolák összesen: 831 711 L	
<i>IV. Ev. lutheránus iskolák</i>	
1. 19 elemi iskola és 2 polgári iskola	436 666 L
Ev. luth. iskolák összesen: 436 666 L	

Tehát összesen iskolai segélyre 16 718 160 leire volna szükség, és ezzel szemben csak 9 000 000 lei irányoztatott elő.

2. alrovaton: „Főiskolák segélye” címen 1 000 000 lei vétetett fel, éspe dig 7 róm. kat., 7 ev. ref., 2 unit., 1 kat. teológia, 1. ref. teológia. 1 Marianum kat. nőnevelő és 1 ref. leánygimnázium segélyezésére.

3. alrovaton: „Tanítóképzők segélyezésére” 600 000 lei irányoztatott elő.

3. rovat:

1 alrovaton: „Színészet” címen 200 000 lei vétetett fel a kolozsvári nemzeti színház támogatására.

2. alrovaton: „Sajtó” címen 400 000 lei irányoztatott elő a Brassói Lapok, Székelyföld, a kolozsvári Ellenzék, a Pásztortűz stb. című lapok segélyezésére.

3. alrovaton: „Egyéb kisebb társadalmi célok” címen 200 000 lei irányoztatott elő.

4. alrovaton: „Ferenc-rendi egyház” segélyezésére 500 000 lei vétetett fel.

5. alrovaton: „Iskolák, egyházak építkezési segélye” címen 1 000 000 lei irányoztatott elő azon iskolák és egyházak részére, melyek a román államtól támogatást nem kapnak, tehát úgy nemzeti, mint kulturális szempontból elkerülhetetlenek ezen segélyezések.

6. alrovaton: „Jótékony egyesületek támogatása” címen a magyar árvaházak, aggmenházak, női misszió-társulatok támogatá[sa].

9. Felosztási terv az 1927/28. gazdasági évre*

Királyhágón inneni rész és vegyesek

Közoktatásügyi kiadások:	
Középiskolák: Arad (katolikus)	550 000 L
Szatmár (református)	550 000 L
Szatmár felső lányiskola	300 000 L
Nagyvárad (két intézet)	320 000 L
Katolikus és református népiskolák	480 000 L
	2 200 000 L
Egyéb kulturális kiadások	
A romániai sajtótermékek, hírlapok könyvek stb. beszerzésére	
Bukaresti megbízott évi fizetése	120 000 L
Erdélyi sajtótermékek	36 000 L
Budapesti könyvtár és röpirat-gyűjtemény és a romániai törvények és rendeletek beszerzésére	80 000 L
A népszöv. támogatására alakult Magyar Székely Egyesület segélye	
"Magyar Kisebbség"	60 000 L
Apróbb tanulmányi és egyéb segélyek	120 000 L
Bukaresti egyetemi hallgatók	100 000 L
Megbízások munkadíjai	40 000 L
Egyházi irodalmi segélyek	70 000 L
Előre nem láthatókra	50 000 L
	100 000 L
	800 000 L
Együtt:	3 000 000 L

Budapest, 1927. május 30.

Királyhágón inneni rész 1927–1928. évi költségelőirányzatának indoklása*

Fenti címen a költségelőirányzatba felvett összegek Nagybánya, Szatmár, Nagyvárad és Arad vidékének szükségleteire irányoztattak elő.

Az előirányzás leiben történt.

1. rovat: „Közoktatásügyi kiadások”

E rovaton vétettek fel a róm. kat. és az ev. ref. népiskolák segélyei, éspe-
dig:

* Forrás: MOL - K 437 - (1922-30) - 10 - 2 - (27-28). 19. f.

1. alrovaton: a róm. kat. népiskolák részére	800 000 L
2. alrovaton: az ev. ref. népiskolák részére	800 000 L
Összesen:	1 600 000 L

Ezen összegből segélyezendők mindazon fenti felekezeti népiskolák, melyek a román államtól támogatásban nem részesülnek, vagy anyagilag olyan nehéz helyzetben vannak, hogy támogatásra szorulnak.

2. rovat: „Egyéb kulturális kiadások”

Ezen rovaton az előirányzatban felsorolt részletezés szerint összesen 716 000 lei vétetett fel.

Itt számoltatnak el a romániai magyar nemzeti kisebbség egyházi, iskolai, közművelődési, társadalmi, közigazgatási, általános politikai és jogi helyzetének tanulmányozásához beszerzendő törvények, rendeletek, hitlapok, folyóiratok, könyvek stb. beszerzésének költségei és az ezen beszerzéseket végző bukaresti megbízott díjazása.

Továbbá ezen előirányzathoz támogatandó a Lugoson megjelenő „Magyar Kisebbség” című folyóirat, valamint a Népszövetség támogatására alakult Magyar Székely Egyesület.

Tanulmányi és egyéb segélyek címen a jelesebb főiskolai hallgatók támogatására vétetett fel a 40 000 lei.

Különböző megbízások díjazására 70 000 lei irányoztatott elő.

Szükségessé vált a bukaresti magyar egyetemi hallgatók egyesületének támogatása is, mely célra 40 000 lei vétetett fel az előirányzatba.

Egyházi irodalmi segélyek címen mindazon egyházi lapok és folyóiratok segélyezése vétetett fel, melyeknek célja az ottani magyarság vallási és magyar nemzeti érzésének erősítése és fejlesztése.

Budapest, 1927. évi március hó 27-én.

Erdélyi szükségletek költségeloirányzata 1927–28. évre az erdélyi központ rendelkezésére*

Rovat	Tárgy	Egyenként	Összesen
			Leiben
1.	Kolozsvári központ	500 000	500 000
2.	Közoktatásügyi kiadások		
	1. A felekezeti tanács által megállapított kulcs szerinti elosztásra róm. kat., ev. ref., ev. luth., unit. népiskolák részére	9 000 000	

* *Forrás:* MOL K 437 - (1922-30) - 10 cs. - 2 (27-28) 24-25. f.

2. Főiskolák segélye (7 róm. kat, 7 ev. ref., 2 unit., 1 kat. teológia, 1 ref. teológia, 1 Marianum kat. nőnevelő és 1 ref. leánygimnázium)	1 000 000	
3. Tanítóképzők	600 000	
		10 600 000
3. Egyéb kulturális kiadások		
1. Színészet	200 000	
2. Sajtó	400 000	
3. Egyéb kisebb társadalmi célok	200 000	
4. Ferenc-rendi egyház	500 000	
5. Iskolák, egyházak építkezési segélye	1 000 000	
6. Jótékony egyesületek támogatása	50 000	
		2 350 000
4. Tisztviselők segítésére	150 000	150 000
5. Gazdasági segélyek (kisebb gazdasági célok, gazdasági egyletek, földműves szövetségek segélye)	400 000	400 000
	Együtt	14 000 000

Erdélyi szükségletek 1927–1928. évi költségelőirányzatának indoklása

A költségelőirányzat ezen cím, rovat és alrovatain felvett összegek leiben irányoztatnak elő.

1. rovaton: „Kolozsvári központ” címen 500 000 lei irányoztatott elő.

2. rovaton: „Közoktatásügyi kiadások” címen 10 600 000 lei vétetett fel.
A leküldendő iskolai segély kiszámításának alapelvei a következők:

a. minden egyes régi felekezeti elemi iskola után, mely az iskolai év alatt tényleg működik 7363 lei;

b. az 1918 év után szervezett új felekezeti elemi iskolák után, melyek az iskolai év alatt tényleg működnek 14 726 lei;

c. állami segélyben nem részesülő minden középfokú (nem elemi) iskola után, mely az iskolai év alatt tényleg működik 78 436 lei vétetik számításba egy év alatt.

Ezek szerint a szükségletek a következők volnának:

I. Római katolikus iskolák

1. 287 róm. kat. elemi iskola	6 185 722 L
2. Marianumban elhelyezett felekezeti jellegű tanító-, tanítónőképző és polgári iskolai tanárképző	250 000 L
3. Szent Ferenc-rend iskolái	300 000 L
	Római katolikus iskolák összesen: 6 735 722 L

* Forrás: MOL K 437 - (1922-30) - 10 cs. - 2 (27-28) 25-27. f.

II. Ev. református iskolák

1. 554 ev. ref. elemi iskola, 18 középiskola és a kolozsvári ref. tanítóképző	8 714 061 L
Ev. református iskolák összesen	8 714 061 L

III. Unitárius iskolák

1. 53 elemi iskola és 3 középiskola	831 711 L
Unitárius iskolák összesen:	831 711 L

IV. Ev. lutheránus iskolák

1. 19 elemi iskola és 2 polgári iskola	436 666 L
Ev. luth. iskolák összesen:	436 666 L

Tehát összesen iskolai segélyre 16 718 160 leire volna szükség, és ezzel szemben csak 9 000 000 lei irányoztatott elő.

2. alrovaton: „Főiskolák segélye” címen 1 000 000 lei vétetett fel, éspe- dig 7 róm. kat., 7 ev. ref., 2 unit., 1 kat. teológia, 1. ref. teológia. 1 Maria- num kat. nőnevelő és 1 ref. leánygimnázium segélyezésére.

3. alrovaton: „Tanítóképzők segélyezésére” 600 000 lei irányoztatott elő.

3. rovat:

1. alrovaton: „Színészet” címen 200 000 lei vétetett fel a kolozsvári Nem- zeti Színház támogatására.

2. alrovaton: „Sajtó” címen 400 000 lei irányoztatott elő a Brassói La- pok, Székelyföld, a kolozsvári Ellenzék, a Pásztortűz stb. című lapok segé- lyezésére.

3. alrovaton: „Egyéb kisebb társadalmi célok” címen 200 000 lei irányoz- tatott elő.

4. alrovaton: „Ferenc-rendi egyház” segélyezésére 500 000 lei vétetett fel.

5. alrovaton: „Iskolák, egyházak építkezési segélye” címen 1 000 000 lei irányoztatott elő azon iskolák és egyházak részére, melyek a román állam- tól támogatást nem kapnak, tehát mind nemzeti, mind kulturális szem- pontból elkerülhetetlenek ezen segélyezések.

6. alrovaton: „Jótékony egyesületek támogatása” címen a magyar árvahá- zak, női misszió-társulatok támogatására vétetett fel 50 000 lei.

4. rovat. Tisztviselők segítésére

E rovaton az előirányzatba felvett 150 000 lei az állásukat veszített vagy nyugdíj nélkül elbocsátott tisztviselők támogatására irányoztatott elő.

5. rovat: Gazdasági segélyek

Gazdanapokra, kiállítások rendezésére, gazdasági jutalmazásokra, gazda- sági gépek beszerzésére nyújtandó segélyek, továbbá gazdasági egyesületek és földműves szövetségek segélye címen lett ezen 400 000 lei előirányozva.

10. [Feljegyzés az elszámolásokról] 1928/1929*

Kolozsvár, 1929. okt. 6

Érk.: Budapest, 1929. nov. 18.

I. Az 1928–29. évi számadások teljes felülvizsgálata után csatolom A. alatt az összesítő kimutatást, mind a bevételi, mind a kiadási tételekről, amelynek alapján megállapítható:

a. A bevételi tételeknél 1928–29. év folyamán részben a követség útján, részben ehhez küldött pótlás címén összesen leérkezett a rendes számlán 18 100 000 Leu; a rendkívüli számlán leérkezett egyházi rendeltetéssel 27 400 300 Leu, internátusnak 448 900 Leu, jutalomkönyv akcióra 100 000 Leu, és végül gyermeknyaraltatási akcióra 200 000 Leu.

b. Kiadási tételeknél elszámolást nyert rendes számlán 18 098 000 Leu, rendkívüli számlán egyházaknál 27 401 000 Leu, internátusoknak 448 900 Leu, jutalomkönyv akció 100 000 Leu, és gyermeknyaraltatás címén 200 000 Leu, és maradvány címén 1300 Leu az 1929–30 évre lett átvive.

II. Részletezve az egyes kiadási tételeket a következőket jelenthetem:

1. Központi adminisztráció 300 000 Leus tételénél havi 16 000 Leut kapott Varga. Ez az összeg még 1926-ban lett megállapítva. Ebből fedezi az összes útiköltségeit, amit odahaza tesz, s az összes levelezéseit. Ezen tételnél kapott Mikó L. átlag havonta 3000 Leut mint útiköltséget (bukaresti pénz-felhozatal). Jelentős tétel Moldován volt egyetemi tanár havi 1000 Leuval. Ugyancsak itt nyert elszámolást az egyházi referensek két együttes utazása 4400 Leu összeggel, Kovács K. három útja 4275 Leu összeggel. Ezen tételnél nyert kiegyenlítést felülről megrendelt könyv 8500 Leu értékben (Dr. Fritz megrendelése). Itt számoltatott el Bittaynak nagy-szebeni tanulmányútja, a szász egyetem előadásai 3500 Leu összeggel. Miután a főiskolai hallgatók közös előadásaira hiányoztak a legszükségesebb iskolai eszközök, itt nyert beszerzést 14 900 Leu értékben, ami leltár mellett adatott át. Végül az összes átutalás, beutalás a bankokhoz, bélyegek és illetékek ezen tételnél nyertek elszámolást. A költségvetésileg megállapított tétel éppen csak elegendő volt.

2. Dr. B. A. számlája és

3. Népliga számlája negyedévi részletekben lett kifizetve dr. B. A. kezéhez. Az utóbbi tétel lakbérre nyert elszámolást.

4. Az egyházak rendes tételszámlán 11 460 000 Leut kaptak és pedig az erd. róm. kat.: 5 196 150 Leut, a ref. 5 314 782 Leut, az uni. 676 210 Leut, az ev. magyar 272 858 Leut. A szétosztás arányszám szerint történt. Az arányszám megállapítása a tanítók és tanárok számának alapul vétele, te-

* *Forrás:* MOL - K 437 - 1929 - 9 cs. vegyes, 402-407. f.

hát iskolai teher tényleges viselésének a figyelembevételével történt. Az arányszám rendes tételnél a következő volt: róm. kat. 45,8; ref. 44,8; unit. 5,7 és evang. 2,3.

Az egyházak rendkívüli számláján összesen 27 401 000 Leu fizettetett ki, és pedig : az erd. róm. kat. 10 700 982 Leu, az erdélyi ref. 11 025 255 Leu, a nagyváradi ref. 3 566 994 Leu, az unit. 1 459 225 Leu, az ev. magyar 648 544 Leu. A kifizetés ugyancsak arányszámok alapján történt, és pedig az arányszám a rendkívüliekre a következő volt: róm. kat. erdélyi 33, ref. erdélyi 34, ref. nagyváradi 11, unit. 4,5 és evang. 2.

Az elszámolást az egyes egyházaknál részletesen felülvizsgáltam, és az egyes egyházaktól a részletes külön elszámolást csatolom. Minden egyháznál nagy nehézséget okoz a tételeknek könyvvezetése, miután a kultusztörvény nagy fokú felülvizsgálatot tesz lehetővé, és így az egyházak a legnagyobb óvatosságra vannak utalva. Nehezíti az eljárást az is, hogy még az 50 000 Leunál nagyobb adományozások is bejelentendők, és különösen bejelentendők az összes külföldi természetű adományozások. A felekezetek egymás között most tárgyalják ennek a kérdésnek plauzibilis megoldását.

5. A Ferenc-rend céljaira adott 500 000 Leu és

6. A moldvai akció céljaira leküldött 400 000 Leu összeg együttesen ha-
vi 75 000 Leus részletekben nyert kiegyenlítést. P. T. Leonárd kezeihez
Részletes jelentést közvetlenül fognak küldeni.

7. A gyergyói róm. kat. leánynevelő a székelység között nagy szerepet
tölt be. Építkezése céljaira 300 000 Leu lett kifizetve, és pedig: a Hitelbank-
hoz több részletben az építkezés folyószámlájára. Az építés költségeinek
céljaira szükséges volna az, hogy az 1929–30. évben is legalább 300 000
Leu folyósítsassák. Az építkezés költségeihez különben a gyergyóiak is na-
gyobb összeggel járultak hozzá.

8. Színészet céljaira leutalt 400 000 Leu összeg közvetlenül a Takarékpénztárhoz fizettetett be a színpártoló egyesület folyószámlájára több rész-
letben. A színpártoló régi adósságai nyernek ezzel törlesztést. A tétel fenn-
tartása feltétlenül kívánatos.

9. Gazdasági céloknál az EGE folyószámlájára lett befizetve a Hitel-
bankhoz 100 000 Leu adósság törlesztésére, 200 000 Leu alelnök kezeibe
lett kifizetve részben az EGE pénztárába fizetés végett, részben pedig
Szász István már régebben megállapított tiszteletdíjára. A fennmaradó rész
gazdaság-szervezésre, gyűlések tartására, propagandára nyert felhasználást.
Az EGE működéséről szóló részletes jelentés már csatolva van. Az EGE
most kezd nagyobb szervező munkáját, különösen a gazdasági körök léte-
sítésével. Ez annál inkább fontos, mert Garoflid volt román földművesügyi
miniszter kezdeményezésére nagy arányú beszerzése folyik a gazdáknak
egy agrár-liga kereteibe, és pedig tekintet nélkül a nemzetiségekre. Legutób-
bi temesvári szervezkedésnél is teljes erővel vett részt a szervezkedő gyűlé-

sen a svábság, akiknek vezetői meg is választottak. A magyarságból kevesebben vettek részt. Ez teszi feltétlenül indokolttá azt, hogy az EGE szervező munkájára nagyobb figyelem fordítandó, és ezért a részére nyújtott tétel jelentősen felemelendő.

10. Jótékonyági és társadalmi célokra a leküldött 100 000 Leuból a központi nőszövetség 15 000 Leut, a Mária Valéria Árvaház 4000 Leut, a Szent Antal Árvaház 1000 Leut, a Zenekonzervatórium 3800 Leut, a Székely Nemzeti Múzeum 20 000 Leut, a Missziós nővérek 30 000 Leut, a Csecsemővédő egyesület 5000 Leut kapott. A román szabadegyetem látogatására Bittay 6500 Leut kapott és özvegy Petres Kálmánné havi 1000 Leut.

Indokolt volna a Székely Nemzeti Múzeum és a Zenekonzervatórium hatásosabb támogatása.

11. A tisztviselő akció céljaira küldött kis tételből Gócs Jenő, Kocsi Andor, özv. Simon Jánosné, Bidermann József, Lászlóffy István nagyobb rendes segélyben, és több más tisztviselők kisebb segélyben részesültek.

12. A sport és cserkészlet céljaira küldött összegből közös cserkész-felszerelések lettek beszerezve. Mintegy 107 000 Leu értékű a róm. kat. státus cserkészcsapatának közös felszerelése. Táborozás céljaira adatott 35 000 Leu. A ref. cserkészlet megindítására 10 000 Leu és az unit.-ra 5000 Leu lett fordítva. Mindkét helyen tervbe van véve a cserkészlet megszervezése, a legnagyobb nehézséget az alkalmas vezetők hiánya okozza. Ezért három főiskolai hallgató kiképzése céljaira felszerelésükre 9600 Leu fordítatott.

Általános sportcélokra a KAC-nak, a KTE-nek 10 000 Leu összeggel, és pedig tenisz és vívás körmérkőzésekre vándordíjként. Az egyiket a KAC, a másikat a KTE rendezi. Tervbe van véve ifjúsági versenyek rendezése középiskolásoknak. És folyamatban van a főiskolai hallgatók sport-beszervezése a KAC-ba.

13. A Magyar Párt céljaira összesen 2 898 000 Leu nyert kifizetést, és pedig: havi 241 500 Leu részletekben. A Pártnál megállapítottam, hogy ezen tételre nézve a költségvetés a következő volt:

a. Párt központi adminisztrációjára	943 000 Leu
b. Titkárságoknak	800 000 Leu
c. Bukaresti iroda	540 000 Leu
d. Kultúrhivatal (Sulyok)	400 000 Leu
e. Dalos Szövetség	180 000 Leu
f. Fordító iroda (Juventus)	36 000 Leu
Összesen	2 899 000 Leu

Felhasználásukra nézve a következő felvilágosítást kaptam: a központi adminisztrációnál házbér volt 80 000 Leu, fűtés 48 000 Leu, világítás

12 000 Leu, telefon 19 000 Leu, postaköltségek 24 000 Leu, nyomtatványok 48 000 Leu, reparációk 24 000 Leu, kiszállási költségek 60 000 Leu, és végül a személyzet költsége 672 000 Leu. Ezen utóbbi tételnél megállapítottam a következő részletezést: alelnök kap havi 20 000 Leut, főtitkár havi 14 000 Leut, dr. Várady kolozsvári alelnök havi 8000 Leut, két gépiró együtt havi 7000 Leut, Kastaly irodavezető havi 4500 Leut, Hantos kolozsvári titkár havi 1000 Leut, Szele pénztáros havi 2000 Leut és végül egy szolgálga havi 2000 Leut kap.

A kerületi titkárságoknál három titkár (Ferenczy, Hinléder és Kocsán) kapott havonta 25 000 Leut, ami együttvéve kitette a teljes összeget.

Bukaresti irodánál Hiller kapott havi 20 000 Leut, ezenkívül fizették a klubnak és az irodának bérét 300 000 Leut, és a személyzetnek költsége volt évi 144 000 Leu. A bukaresti iroda többbe került, de a differenciát a Párt viselte.

A Kultúr hivatal költségeinek egy jelentős részét Sulyok fizetése, a másik részét pedig a lakbér teszi. Részletezés különben már megérkezett.

A Dalos Szövetségnek havi 5000 Leut kapott a főtitkár, a többi összeg versenyek rendezésére, kották beszerzésére és utazásokra lett fordítva. A tavalyi összeget nem tartják elegendőnek. Tervbe van véve ifjúsági dalverseny rendezése.

Ezenkívül a Párt csecsemővédelem céljaira havi 3000 Leut, összesen 36 000 Leut adott ki.

A Párt 1929–30. évre a következő emelést kéri:

a. Központi adminisztrációra Pártnál	1 027 000 Leu
b. Kerületi titkárságok	750 000 Leu
c. Bukaresti iroda	684 000 Leu
d. Kultúr hivatal	400 000 Leu
e. Dalos Szövetség	240 000 Leu
f. Fordító iroda	36 000 Leu
g. Csecsemővédelem	36 000 Leu
h. Hantos titkár	12 000 Leu
Együttvéve:	3 185 000 Leu

vagyis a múlt évhez képest az emelés évi 282 000 Leu. A Párt tehát 1929–30. évre havi 265 000 Leut kapna a múlt évi 241 500 Leu helyett.

14. A Marianum céljaira adott 600 000 Leuból 460 000 Leut a Marianum befizetett a hollandkölcsonból reaeső kamatokért az egyházközséghez, a többit pedig személyis és dologi kiadásokra fordította.

15. A sajtó céljaira adott 300 000 Leu összegből a nagyobb részt a Magyar Nép kapta meg, 195 000 Leut. Ugyanezen tétel terhére kapott a Pásztortűz és az Irodalmi szemle folyóirat, amelyek deficittel zárták a múlt évi mérlegüket.

Az a kulturális program, amely a Magyar Nép szerkesztőségét és kiadóhivatalát foglalkoztatja (népkönyvtárak, ismertető előadások, falu kulturális életének megszervezése, rádió és gramofon előadások, ismertető filmek), megérdemli a legmesszebbmenő támogatást. Mindezen akciók összefüggnek a dalosszövetség akcióival és teljesen párhuzamosak az EGE által végzett gazdasági megszervezéssel.

16. A főiskolai hallgatók internátusa és tanulmányi ellenőrzésére felvett 448 900 Leut az 1928–29. év kezdetén havi 31 000 Leuval, később a fel-emelés engedélyezése folytán havi 57 000 Leuval lett kifizetve. Részletes beszámoló igazolja azt, hogy az eredmény mindenben kielégítő, és ezért feltétlenül megérdemli a támogatást.

17. A jutalomkönyv céljaira leküldött 100 000 Leu összegből könyvek lettek beszerezve és ingyenesen kiutalva, éspedig a katolikus egyház és iskolái részére 40 000 Leu, a református egyház és iskolái részére ugyancsak 40 000 Leu és az unitárius egyház és iskolái részére 20 000 Leu értékben. Természetesen az akció ennél sokkal nagyobb volt, úgyhogy cca 250 000 Leu értékű magyar és jó könyv került ajándék címén magyar gyermekekhez és magyar olvasóközönséghez.

18. Gyermekeyaralattási akció céljaira leküldött összegből 1929. év nyarán nagyon kevés összeg lett felhasználva. A cél az, hogy az 1929–30. évre leküldendő összeggel együtt megfelelő állandó nyaralótelepet létesítsenek vétel útján, és ezzel rendszeresítsék az akciót. Már több vidéki ház van kiszemelve, és a legalkalmasabb fekvésűt szándékoznak majd megvenni. Indokolt tehát teljesen az, hogy az 1929–30. évre is gyermekeyaralattási céljaira legalább a múlt évinek megfelelő összeg folyósíttassék.

III. A Minerva Irodalmi és Nyomdai Műintézet 2 000 000 Leu-es házkölcsön ügyét a legmelegebben támogatásra ajánlom. Az a kulturális munka, amit az intézet végez és amihez minden magyar megmozdulás támaszkodik, valóban megérdemli azt, hogy még rendkívüli módon is támogatást nyerhessen.

11. [Költségelőirányzat] 1929/1930*

Erdélyi szükségletek költségelőirányzata 1929–30. évre az erdélyi központ rendelkezésére

Rovat	Tárgy	Egyenként	Összesen
			Leiben
1.	Kolozsvári központ	500 000	500 000
2.	Közoktatásügyi kiadások		

* Forrás: MOL - K 437 - 1929 - 9. cs. vegyes, 369. f.

1.	A felekezeti tanács által megállapított kulcs szerinti elosztásra róm. kat., ev. ref., ev. luth., unit. népiskolák részére	9 000 000	
	2. Főiskolák segélye (7 róm. kat, 7 ev. ref., 2 unit., 1 kat. teológia, 1 ref. teológia, 1 Marianum kat. nőnevelő és 1 ref. leánygimnázium)	1 000 000	
	Tanítóképzők	600 000	
			10 600 000
3.	Egyéb kulturális kiadások		
	1. Színészet	200 000	
	2. Sajtó	400 000	
	3. Egyéb kisebb társadalmi célok	200 000	
	4. Ferenc-rendi egyház	500 000	
	5. Iskolák, egyházak építkezési segélye	1 000 000	
	6. Jótékony egyesületek támogatása	50 000	
			2 350 000
4.	Tisztviselők segítésére	150 000	150 000
5.	Gazdasági segélyek (kisebb gazdasági célok, gazdasági egyletek, földműves szövetségek segélye)	400 000	400 000
	Együtt		14 000 000

Erdélyi szükségletek 1929–30. évi költségelőirányzatának indoklása

A költségelőirányzat ezen cím, rovat és alrovatain felvett összegek leiben irányoztatnak elő.

1. rovaton: „Kolozsvári központ” címen 500 000 lei irányoztatott elő.

2. rovaton: „Közoktatásügyi kiadások” címen 10 600 000 lei vétetett fel.

A leküldendő iskolai segély kiszámításának alapelvei a következők:

a. minden egyes régi felekezeti elemi iskola után, mely az iskolai év alatt tényleg működik 7363 lei;

b. az 1918 év után szervezett új felekezeti elemi iskolák után, mely az iskolai év alatt tényleg működik 14 726 lei;

c. állami segélyben nem részesülő minden középfokú (nem elemi) iskola után, mely az iskolai év alatt tényleg működik 78 436 lei vétetik számításba egy év alatt.

Ezek szerint a szükségletek a következők volnának:

I. Római katolikus iskolák

1. 287 róm. kat. elemi iskola	6 185 722 L
2. Marianumban elhelyezett felekezeti jellegű tanító, tanítónőképző és polgári iskolai tanárképző	250 000 L

3. Szent Ferenc-rend iskolái	300 000 L
Római katolikus iskolák összesen: 6 735 722 L	
<i>II. Ev. református iskolák</i>	
1. 554 ev. ref. elemi iskola, 18 középiskola és a kolozsvári ref. tanítóképző	8 714 061 L
Ev. református iskolák összesen 8 714 061 L	
<i>III. Unitárius iskolák</i>	
1. 53 elemi iskola és 3 középiskola	831 711 L
Unitárius iskolák összesen: 831 711 L	
<i>IV. Ev. lutheránus iskolák</i>	
1. 19 elemi iskola és 2 polgári iskola	436 666 L
Ev. luth. iskolák összesen: 436 666 L	

Tehát összesen iskolai segélyre 16 718 160 leire volna szükség, és ezzel szemben csak 9 000 000 lei irányoztatott elő.

2. alrovaton: „Főiskolák segélye” címen 1 000 000 lei vétetett fel, éspe dig 7 róm. kat., 7 ev. ref., 2 unit., 1 kat. teológia, 1. ref. teológia. 1 Marianum kat. nőnevelő és 1 ref. leánygimnázium segélyezésére.

3. alrovaton: „Tanítóképzők segélyezésére” 600 000 lei irányoztatott elő.

3. rovat:

1 alrovaton: „Színészet” címen 200 000 lei vétetett fel a kolozsvári Nemzeti Színház támogatására.

2. alrovaton: „Sajtó” címen 400 000 lei irányoztatott elő a Brassó Lapok, Székelyföld, a kolozsvári Ellenzék, a Pásztortűz stb. című lapok segélyezésére.

3. alrovaton: „Egyéb kisebb társadalmi célok” címen 200 000 lei irányoztatott elő.

4. alrovaton: „Ferenc-rendi egyház” segélyezésére 500 000 lei vétetett fel.

5. alrovaton: „Iskolák, egyházak építkezési segélye” címen 1 000 000 lei irányoztatott elő azon iskolák és egyházak részére, melyek a román államtól támogatást nem kapnak, tehát mind nemzeti, mind kulturális szempontból elkerülhetetlenek ezen segélyezések.

6. alrovaton: „Jótékony egyesületek támogatása” címen a magyar árvaházak, női misszió-társulatok támogatására vétetett fel 50 000 lei.

4. rovat. Tisztviselők segítésére

E rovaton az előirányzatba felvett 150 000 lei az állásukat veszített vagy nyugdíj nélkül elbocsátott tisztviselők támogatására irányoztatott elő.

5. rovat: Gazdasági segélyek

Gazdanapokra, kiállítások rendezésére, gazdasági jutalmazásokra, gazdasági gépek beszerzésére nyújtandó segélyek, továbbá gazdasági egyesületek és földműves szövetségek segélye címen lett ezen 400 000 lei előirányozva.

Királyhágón inneni rész pótköltség-előirányzata az 1929–30. évre*

Rovat	Tárgy	Egyenként	Összesen
		Leiben	
1.	Közoktatásügyi kiadások		
	3. Iskolán kívüli oktatás céljaira	200 000	
	4. Romániai internátusok segélyére	300 000	
			500 000
2.	Egyéb kulturális kiadások		
	11. Romániában lakó magyarok segélyezésére	100 000	100 000
Együtt:			600 000

12. [Költségelőirányzat] 1930/1931****Erdélyi szükségletek költségelőirányzata 1930–31. évre az erdélyi központ rendelkezésére**

Rovat	Tárgy	Egyenként	Összesen
		Leiben	
1.	Kolozsvári központ	500 000	500 000
2.	Közoktatásügyi kiadások		
	1. A felekezeti tanács által megállapított kulcs szerinti elosztásra róm. kat., ev. ref., ev. luth., unit. népiskolák részére	9 000 000	
	2. Főiskolák segélye (7 róm. kat, 7 ev. ref., 2 unit., 1 kat. teológia, 1 ref. teológia, 1 Marianum kat. nőnevelő és 1 ref. leánygimnázium)	1 000 000	
	Tanítóképzők	600 000	
			10 600 000
3.	Egyéb kulturális kiadások		
	1. Színészet	200 000	
	2. Sajtó	400 000	
	3. Egyéb kisebb társadalmi célok	200 000	
	4. Ferenc-rendi egyház	500 000	

* Forrás: MOL – K 437 – 1929 – 9. cs. vegyes, 363. f.

** Forrás: MOL – K 437 – 1929 – 9. cs. vegyes, 555., 558-460. f.

5. Iskolák, egyházak építkezési segélye	1 000 000	
6. Jótékony egyesületek támogatása	50 000	
		2 350 000
4. Tisztviselők segítésére	150 000	150 000
5. Gazdasági segélyek (kisebb gazdasági célok, gazdasági egyletek, földműves szövetségek segélye)	400 000	400 000
	Együtt	14 000 000

Erdélyi szükséglet 1930–31. évi költségelőirányzatának indoklása

A költségelőirányzat ezen cím, rovat és alrovatain felvett összegek leiben irányoztatnak elő.

1. rovaton: „Kolozsvári központ” címen 500 000 lei irányoztatott elő.

2. rovaton: „Közoktatásügyi kiadások” címen 10 600 000 lei vétetett fel.

A leküldendő iskolai segély kiszámításának alapelvei a következők:

a. minden egyes régi felekezeti elemi iskola után, mely az iskolai év alatt tényleg működik 7363 lei;

b. az 1918 év után szervezett új felekezeti elemi iskolák után, mely az iskolai év alatt tényleg működik 14 726 lei;

c. állami segélyben nem részesülő minden középfokú (nem elemi) iskola után, mely az iskolai év alatt tényleg működik 78 436 lei vétetik számításba egy év alatt.

Ezek szerint a szükségletek a következők volnának:

I. Római katolikus iskolák

1. 287 róm. kat. elemi iskola	6 185 722 L
2. Marianumban elhelyezett felekezeti jellegű tanító, tanítónőképző és polgári iskolai tanárképző	250 000 L
3. Szent Ferenc-rend iskolái	300 000 L

Római katolikus iskolák összesen: 6 735 722 L

II. Ev. református iskolák

1. 554 ev. ref. elemi iskola, 18 középiskola és a kolozsvári ref. tanítóképző	8 714 061 L
--	-------------

Ev. református iskolák összesen: 8 714 061 L

III. Unitárius iskolák

1. 53 elemi iskola és 3 középiskola	831 711 L
-------------------------------------	-----------

Unitárius iskolák összesen: 831 711 L

IV. Ev. lutheránus iskolák

1. 19 elemi iskola és 2 polgári iskola	436 666 L
--	-----------

Ev. luth. iskolák összesen: 436 666 L

Tehát összesen iskolai segélyre 16 718 160 leire volna szükség, és ezzel szemben csak 9 000 000 lei irányoztatott elő.

2. alrovaton: „Főiskolák segélye” címen 1 000 000 lei vétetett fel, éspe dig 7 róm. kat., 7 ev. ref., 2 unit., 1 kat. teológia, 1. ref. teológia. 1 Marianum kat. nőnevelő és 1 ref. leánygimnázium segélyezésére.

3. alrovaton: „Tanítóképzők segélyezésére” 600 000 lei irányoztatott elő.

3. rovat:

1 alrovaton: „Színészet” címen 200 000 lei vétetett fel a kolozsvári Nemzeti Színház támogatására.

2. alrovaton: „Sajtó” címen 400 000 lei irányoztatott elő a Brassói Lapok, Székelyföld, a kolozsvári Ellenzék, a Pásztortűz stb. című lapok segélyezésére.

3. alrovaton: „Egyéb kisebb társadalmi célok” címen 200 000 lei irányoztatott elő.

4. alrovaton: „Ferenc-rendi egyház” segélyezésére 500 000 lei vétetett fel.

5. alrovaton: „Iskolák, egyházak építkezési segélye” címen 1 000 000 lei irányoztatott elő azon iskolák és egyházak részére, melyek a román államtól támogatást nem kapnak, tehát mind nemzeti, mind kulturális szempontból elkerülhetetlenek ezen segélyezések.

6. alrovaton: „Jóteköny egyesületek támogatása” címen a magyar árvaházak, női misszió-társulatok támogatására vétetett fel 50 000 lei.

4. rovat. Tisztviselők segítésére

E rovaton az előirányzatba felvett 150 000 lei az állásukat veszített vagy nyugdíj nélkül elbocsátott tisztviselők támogatására irányoztatott elő.

5. rovat: Gazdasági segélyek

Gazdanapokra, kiállítások rendezésére, gazdasági jutalmazásokra, gazdasági gépek beszerzésére nyújtandó segélyek, továbbá gazdasági egyesületek és földműves szövetségek segélye címen lett ezen 400 000 lei előirányozva.

Királyhágón inneni rész költségelőirányzata az 1930–31. évre

Rovat	Tárgy	Egyenként	Összesen
			Leiben
1.	Közoktatásügyi kiadások		
	1. Róm. kat. népiskolák részére	800 000	
	2. Ev. ref. népiskolák részére	800 000	
			1 600 000
2.	Egyéb kulturális kiadások		

1. A romániai sajtótermékek, hírlapok, nevezetesebb könyvek stb. beszerzésére	120 000
Bukaresti megbízott évi fizetése	36 000
Erdélyi sajtótermékek, nevezetesebb könyvek stb. beszerzésére	80 000
Budapesti könyvtár és röpirat-gyűjtemény és a romániai törvények és rendeletek beszerzésére	60 000
A népszövetség támogatására alakult "Magyar Székely Egyesület" segélye	120 000
"Magyar Kisebbség" Jakabffy Elemér folyóiratának támogatására	100 000
Apróbb tanulmányi és egyéb segélyek	40 000
Bukaresti magy. egy hallgatók egyesületének segélye	40 000
Megbízások munkadíjai	70 000
Egyházi irodalmi segélyek	50 000
	716 000
	2 316 000

Királyhágón inneni rész 1930–31. évi költségelőirányzatának indoklása

Fenti címen a költségelőirányzatba felvett összegek Nagybánya, Szatmár, Nagyvárad és Arad vidékének szükségleteire irányoztattak elő.

Az előirányzás leiben történt.

1. rovat: *Közoktatásügyi kiadások*

E rovaton vétettek fel a róm. kat és az ev. ref. népiskolák segélyei és pedig:

1. alrovaton: a róm. kat. népiskolák részére	800 000 lei
2. alrovaton: az ev. ref. népiskolák részére	800 000 lei
Összesen	1 600 000 lei

Ezen összegből segélyezendőek mindazon fenti felekezeti népiskolák, melyek a román államtól támogatásban nem részesülnek, vagy anyagilag olyan nehéz helyzetben vannak, hogy támogatásra szorulnak.

2. rovat: *Egyéb kulturális kiadások*

Ezen rovaton az előirányzatban felsorolt részletezés szerint összesen 716 000 lei vétetett fel.

Itt számoltatnak el a romániai magyar nemzeti kisebbség egyházi, iskolai, közművelődési, társadalmi, közigazgatási, általános politikai és jogi helyzetének tanulmányozásához beszerzendő törvények, rendeletek, hírlapok, folyóiratok, könyvek stb. beszerzésének költségei és az ezen beszerzéseket végző bukaresti megbízott díjazása.

Továbbá ezen előirányzatból támogatandó a Lugoson megjelenő „Magyar Kisebbség” című folyóirat, valamint a népszövetség támogatására alakult Magyar Székely Egyesület.

Tanulmányi és egyéb segélyek címen a jelesebb főiskolai hallgatók támogatására vétetett fel a 40 000 lei.

Különböző megbízások díjazására 70 000 lei irányoztatott elő.

Szükségessé vált a bukaresti magyar egyetemi hallgatók egyesületének támogatása is, mely célra 40 000 lei vétetett fel.

Egyházi irodalmi segélyek címen mindazon egyházi lapok és folyóiratok segélyezése vétetett fel, melyeknek célja az ottani magyarság vallási és magyar nemzeti érzésének erősítése és fejlesztése.

Budapest, 1930. évi április hó

13. A Társadalmi Szervezetek Központjának 1932/33. évi költségvetése*

(1932. augusztus)

1932/33.

1932. VII

Szervezeti Központ

1.	Belső személyi kiadások		6252
2.	Belső dologi kiadások		9000
3.	Központ által teljesített könyvkiadások		10 000
4.	Idegen illetmények		6020
	Szász Zsombor	havi 360	4320
	Gy. E. útiköltsége ¹¹		700
	K-iak útiköltsége ¹²		1000
5.	Államtudományi Intézet	havi 1270	15 240
6.	Magyar Nemzeti Szövetség	havi 140	1680
7.	Dunaposta	havi cca. 1500?	18 000
8.	Augusztatelepi napközi otthon		500
9.	Erdélyi Női Internátus		500
10.	Szilágyi Erzsébet Nőegylet támogatása		400
11.	Cserkészek külföldi propagandája		400
12.	SzEFHE ¹³ támogatása		700
13.	Vasúti jegyek illetékére		2000
14.	Vegyes és előre nem látott kiadások		10 308
15.	Segélyek		2000
			Pengő: 83 000

* Forrás: Magyar Piarista rendtartomány Központi Levéltára, Papp Antal iratai 5.

Észak

Részletezés	Pengő	Cseh korona
<i>Pártok stb.</i>		
1. Ker. Szoc. Párt havi 65/m (P. 11 100)	133 200	780 000
2. M. N. Párt, havi 53/m (P. 9100)	109 200	636 000
3. R. I. magyar (Tűzoltó) havi 41/m (P. 7000)	84 000	492 000
4. R. II (U-r. S. Á., Jánosvitéz) havi 18 100 (P. 3100)	37 200	217 200
5. R. III (Hu, Jánosvitéz) havi 13 200 (P. 2300)	27 600	158 400
6. Z D Partei (N. A.) havi 7/m (P. 1200)	14 400	84 000
7. Óceánia	35 000	200 000
8. Pr-i Információs Iroda havi 6 /m (P. 1050) ¹⁴	12 600	72 000
9. R. régi elszámolások	25 600	150 000
<i>Sajtó</i>		
10. P. M. H ¹⁵ (külön elkobzásokra 100/m) havi 20/m (P. 3450)	59 000	340 000
11. P-i H-ó ¹⁶ havi 10/m (P. 1750)	21 000	120 000
12. Sz-si Magyar Hírlap	7200	48 000
<i>Kulturális tételek</i>		
13. R. IV (Tűzoltó internátus) havi 2/m (P. 350)	4200	24 000
14. Kultúrreferátus (Fels) havi 6/m (P. 1050)	12 600	72 000
15. Ifjúsági klubok (Pr. Po.)	15 400	90 000
16. P-i Orsolyák ¹⁷	2400	14 000
17. Kom-i róm. kat. menza és teológia ¹⁸	3800	22 000
18. Lo-i ref. teológia ¹⁹	4300	25 000
19. Raffay, szabad egyház	2800	16 000
20. P. Zs. Kultúrszámla havi 4300 (P. 740) ²⁰	8900	51 600
21. Cserkészzet	3500	20 000
<i>Gazdasági tételek</i>		
22. G N Szövetkezet (90/m) és egyéb	68 900	400 000
23. Szövetkezetek létesítése	52 000	300 000
<i>Különféle tételek</i>		
24. Rákóczi Szövetség Budapest útján (Pet-né, hírlapok és könyvek, M-s)	4500	26 000
25. Vegyes és előre nem látott kiadások	171 000	1 000 000
	920 300	5 358 200

(A pengő összegek felfelé kerekítése folytán a fenti végösszeznél 6200 P. árfolyam-differencia mutatkozik, 17, 06 hivatalos kurzus mellett.)

Észak - pengő tételek

1. Szepesi Ernő	havi: 540 P.	6480
2. T. Edmund	havi 680 P.	8160
3. L. László	havi: 200 P.	2400
4. Visky	IJ., havi: 250 P.	3000
5. St. L. iroda		12 000
6. Rákóczi Szövetség, Budapest		30 200
		Pengő: 62 240

Összesítés

	Cseh korona tételek:	Pengő tételek:
	5 358 200	920 300
		62 240
Észak végösszege:	5 358 200	982 540

Kelet

	Részletezés	Pengő	Lei
Egyházi tételek			
1.	E-i 4 egyház (róm. kat., ref., unit, ev. iskola segélye)	970 000	27 000 000
2.	K-ó-i ref. egyházkerület iskolai segélye	110 000	3 000 000
3.	N-v-i róm. kat. elemi iskolák stb. (100/m lei kongrua pótlására)	36 000	1 000 000
4.	Sz-t-r-i róm. kat. elemi iskolák stb. (100/m lei kongrua pótlására)	25 000	700 000
5.	Sz-t-r-i róm. kat. gyermekek e-i nevelése	8900	250 000
6.	A-d-i róm. kat. gimnázium és elemi	54 000	1 500 000
7.	Szil-s-ó-i róm. kat. leány és elemi iskola	8600	240 000
8.	N-v-i róm. kat. tanítónőképző (B-s L.)	3600	100 000
9.	Gy-r-ó-i róm. kat. elemi és polgári iskola építkezése	2500	70 000
10.	Ferenc-rend	8900	250 000
11.	K-v-h-i róm. kat. tanítóképző	10 700	300 000
12.	K-ly-n-f-i róm. kat. óvoda	3300	90 000
13.	Piaristák	7900	220 000
14.	Katolikus Népszövetség	900	25 000
15.	B-r-s-i róm. kat. elemi iskola	500	14 000
16.	T-v-i róm. kat. polgári iskola	1100	30 000
17.	N-b-i róm. kat. elemi	1800	50 000
18.	Sz-u-v-i róm. kat. elemi iskola	1800	50 000
19.	Lu-si zárda (elemi iskola)	500	12 000

20. Lu-si napközi otthon	500	12 000
21. K-v-i Marianum róm. kat. leánygimnázium és elemi iskola	1500	42 000
22. E-i róm. kat, külön célokra	36 000	1 000 000
23. K-ó-m-i ref. egyházkerület nyugdíj és központi segélye	25 000	700 000
24. Br-ói ref. kereskedelmi iskola építkezésének folytatása	36 000	1 000 000
25. N-v-i ref. iparostanonc otthon (100/m lei fenntartására)	7200	200 000
26. R-cai ref. óvoda, iskola és egyház (Th-y K.)	3600	100 000
27. T-v-i ref. egyház (Th-y K.)	1300	35 000
28. Unit. egyház külön segélye	42 800	1 200 000
29. Sz-k-r-i unit. földműves iskola	25 000	700 000
30. T-v-i ev. luth. egyház (A-y)	2400	65 000
<i>Külön kulturális tételek</i>		
31. Főiskolai szeminárium	8900	250 000
32. Keresk. iskola magyar tagozata	3600	100 000
33. Cserkészlet, sport	3600	100 000
34. Színészet	3600	100 000
35. Jutalomkönyv-akció	1800	50 000
36. Deák-segélyakció	3600	100 000
37. Bu-i Camin bére (150/m lei hátralék, 100/m lei 1932/33. évre)	8900	250 000
38. Missziós nővérek (havi 6/m M. P. útján)	2600	72 000
39. Községi magyar népkönyvtárak (Su. I., Gy. D.)	3600	100 000
40. Analfabéta tanfolyamok (Gy. D.)	3600	100 000
Párt és Sajtó		
41. M. Párt havi	42/m	67 500
B-i központ miatt	10/m	
M-v-h-i tagozat	8/m	
	158/m	
42. B. Arthur	3600	100 000
43. K-i U-g (Nem reális tétel!)	42 800	1 200 000
44. Ell-k	14 300	400 000
45. Magyar Kisebbség	5400	150 000
46. Magyar Nép	10 700	300 000
47. E-i Magyar Szó	12 900	360 000
48. Pásztortűz	3600	100 000
49. E-i Múzeum	1800	50 000
	Átvitel	1 643 700
		45 733 000
Gazdasági tételek		
50. E-i Gazdasági Egyesület	7200	200 000
51. Vándor gazdasági előadások (EGE)	1800	50 000

52. Ajt-i gazdasági iskola (Ege?)	4700	130 000
Különféle tételek		
53. Moldvai akció	5400	150 000
54. Bu-i Népkör	2200	60 000
55. Vegyes és előre nem látott kiadások	178 000	5 000 000
Új tételek		
56. M-v-i róm. kat. (?) iparos-tanoncotthon	1800	50 000
57. A-d-i róm. kat. iparos-tanoncotthon	3600	100 000
58. T-v-i róm. kat. iparos-tanoncotthon	3600	100 000
59. Br-ói róm. kat. (vagy Sz-ly Társaság) iparos-tanoncotthon	7200	200 000
60. Sz-t-r-i ref. iparos-tanoncotthon	3600	100 000
61. Bu-st tej ellátása Sz-földről	18 000	500 000
Pengő	1 880 800	52 373 000

(Az egyes lei tételeknek a hivatalos árfolyamon - 3,56 - történt átszámításánál a pengő összegek felfelé kerekítettek, és ennek folytán a fenti végösszegnél 16 400 p. árfolyam-differencia mutatkozik.)

Kelet - pengő tételek

1. Népies Irodalmi Társaság, Budapest	61 400
2. Mi-va Biztosító Rt. (NKA)	70 000
3. M-v-i Ker. és Hitelintézet féle garancia (AMB)	70 000
4. K-i Takarékpénztár (OTI 300/m)	400 000
5. O K H (K-i Takarékpénztár)	78 000
6. E-i ref. egyházkerület építkezési kölcsönének törlesztése	43 000
Pengő	722 400

Összesítés

	Lei tételek	Pengő tételek
	52 373 000	1 880 800
		722 400
Kelet végösszege	52 373 000	2 603 200

Dél

Részletezés	Pengő	Dinár
<i>I. M. Párt</i>	27 600	270 000
St. D.	havi 3500 D.	
Hazabölcse	havi 4000 D.	

B P K	havi 2000 D.		
Kalocsai Imre	havi 6000 D.		
Újvidék	havi 3000 D.		
B-l-d közp. iroda	havi 4000 D.		
A.	havi 22 500 D (= P. 2300)		
2. Sajtó		31 000	300 000
A. U-v-i Reggeli Újság (W. V.) havi 24/m, évi 288/m (P. 29 100)			
T. Mu vidéki Újság évi 12/m (P 1300)			
3. Kulturális kiadások			
A. Egyetemi hallgatók támogatására (6 diák a havi a. 500 D. és lakáspénz havi 500 D.) havi 3500 évi 42/m		18 000	178 000
T. Egyetemi hallgatók, főleg tanárjelöltek tám. évi 136/m			
T. b. Középiskola Becs-k (E-l)		15 200	150 000
T. c. Tanítójelöltek Z-r-b		5500	54 000
T. d. Analfabéta kurzusok		4100	40 000
T. e. Naptárak		1600	15 000
T. f. Fiumei iskola (2 hónap)?		1900	18 000
T. g. L-g-d ev. luth. iskola		1100	10 000
4. Gazdasági célok			
T. a. Szövetkezet (M., havi 6/m)		7300	72 000
T. b. Gazdakörök (havi 3/m)		3700	36 000
T. c. "Munka" című néplap		2100	20 000
5. Hírszolgálat		1300	12 000
6. Küldönyszolgálat		1400	13 200
7. Szt. Gellért Társaság Hírlapok és folyóiratok		3100	30 000
8. Vegyes és előre nem látott kiadások		25 300	250 000
		150 200	1 468 200

(A pengő összegek felfelé kerekítése folytán a fenti végösszeznél 2100 pengő árfolyam-differencia mutatkozik, 10,09 hivatalos kurzus mellett.)

NB! Az egyes tétel előtti A., illetve T. jelzések a kérdéses tétel átvevőjét tüntetik fel.

Lei tételek

	Pengő	Lei
1. Déli Hírlap (havi 7/m lei = pengő: 250)	3000	84 000
2. Bánáti hírlapok	300	6000
3. Vegyes kiadások	400	10 000
	3700	100 000

Dél - pengő tételek

1. Szent Gellért Társaság, Budapest	45 200
2. Ref. egyház részére folyóiratok előfizetése	1500
Pengő	46 700

Összesítés

	<i>Dinár tételek</i>	<i>Lei tételek</i>	<i>Pengő tételek</i>
	1 468 200	100 000	150 200
			3700
			46 700
Dél végösszege	1 468 200	100 000	200 600

Jegyzőkönyv

Fölvétetett 1932. július 29-én a Szervezet Központjának irodahelyiségében, Budapest, V. Wekerle Sándor utca 8., I., 1.

Jelen voltak: Miniszterelnökség részéről: dr. Csathó Andor minisztertanácsos; a Szervezetek Központja részéről: dr. Papp Antal nyug. államtitkár és dr. Kramer Jenő főszolgabíró.

Tárgy: A Miniszterelnök Úr Öexcellenciájának folyó hó 28-án alulírottak együttes kihallgatása alkalmával adott szóbeli rendeletére a Társadalmi Szervezetek 1921/1922 - 1930/31. számadási mellékleteinek megsemmisítése.

A Miniszterelnök Úr hármunk jelenlétében elrendelte, hogy a Szervezetek Központja őrizetében levő, és a M. E. II ügyosztálya által félévenként, a Legfőbb Állami Számvevőszék kiküldöttje részéről pedig az utóbbi években évenként kémpróbákkal ellenőrzött számadásokat, valamint a Szervezetek Központja régebbi levelezéseit helyezzük a Külügyminisztérium által e célra kijelölt helyen biztonságba. A mellékleteket ellenben tűz által semmisítsük meg.

Alulírottak a nyert utasítás szerint a fentiek szerint elkülönítettük a megőrzendő anyagot, és azt lezárt és lepecsételt ládában a Külügyminisztériumba felszállítottuk, és ott megőrzésre átadtuk. A megsemmisítendő anyagot ugyancsak zárt ládákban kivittük a Hangya Ipar R.T. albertfalvai telepére, és azt ott jelenlétünkben a gyártelep kazánjában elégették.

A Külügyminisztériumnak átadott ládáról szóló elismervényt ennek a jegyzőkönyvnek az I. példányához csatoltuk.

Jelen jegyzőkönyv 3 példányából az I-t a M. E. II-hoz terjesztettük be, a II-ikat a hivatalt átadó dr. Papp Antal kapta kézhez, a III. pedig a Szervezetek Központjának levéltárába helyeztetett.

Kelt mint fent.

Csathó Andor
miniszteri tanácsos

Kramer Jenő
főszolgabíró

Papp Antal
ny. államtitkár

14. Papp Antal összefoglaló kimutatása a Társadalmi Szervezetek 11 éves gazdálkodásáról*

(1934. augusztus 25.)

Kegyelmes Uram!

Mellékelt lapon tisztelettel bemutatom a Társadalmi Szervezetek 11 éves gazdálkodásáról szerkesztett összefoglaló kimutatásomat. A számadatok és azok eloszlásának évenként változó arányai igen érdekes képét adják a szükségletek alakulásának és a rendelkezésre került eszközök irányított felhasználásának.

A központi igazgatásra felhasznált összegek a 11 év alatt összesen átlagban a rendelkezésre bocsátott pénznek 2,3 %-át tették ki. Ezt az összeget azonban nem tekinthetjük az adminisztráció költségeinek, mert ennek a nagyobbik részét olyan kiadásokra fordítottuk, amelyek a tevékenységünk körét általában érintették, s ezért az egyes szervezetek számlájára megosztani nem lehetett.

Az utolsó 1931/32. évi elszámolásban feltüntetett 84 102 pengőből például: csak 14 200 pengőt tettek ki a tulajdonképpeni központi adminisztráció költségei, vagyis az évi kezelésnek csupán 0,33 %-át. Míg ellenben kerekén 70 000 pengőt, vagyis az összköltség 1,6 % évi hányadát ilyen általános kiadásokra fordítottuk.

Az ilyen szorosan nem a központot terhelő kiadások főbb csoportjai ebben az utolsó évben a következők voltak:

Az Államtudományi Intézet dotációja	17 100 P.
A M. E. II. osztálya útján ide utalt kiadások	19 960 P.
A Dunaposta hírszerző iroda díjai	2700 P.
A M. Nemzeti Szövetség dotációja	1760 P.
Gr. B. M. népművészeti akciójára	4000 P.
Külföldön kiadott könyvek kiadói díjai	6500 P.

* *Forrás:* Magyar Piarista rendtartomány Központi Levéltára, Papp Antal iratai 5.

Saját könyvtár beszerzési (kötése) költs.	2210 P.
Ifjúsági szervezeteknek	1100 P.

Már ezek a felsorolt tételek is meghaladják az 55 000 pengőt.

Ezenkívül más külföldi propagandára és külföldi útiköltségre is utaltunk a központ terhére.

Míndezen alapján a leghatározottabban állítom, hogy a 11 éves átlagot véve is, a rendelkezésemre bízott ügy központi adminisztrációja a szoros számítás mellett a 1/2 %-on alul maradt.

Pár szóval külön meg kell említenem a Kisebbségi Könyvtárunkat, amelyet ideiglenesen kezelés és anyagának feldolgozása végett az Államtudományi Intézet őrizetében helyeztünk el. A könyvtárnak a létesítése aránylag igen kis összegbe került, mert jelentékeny részét – különösen a német anyagot – személyes összeköttetésem révén ingyen kaptam, és ezeknek csupán a köttetésére kellett költenem. Viszont úgy Teleki Öexcellenciája, mint magam is odaajándékoztuk a kérdéshez tartozó saját könyveinket is, még ha személyre dedikálva is voltak, hogy minél teljesebbé tegyük gyűjteményünket. Könyvtárunkban sok olyan könyvet őrizünk, amely ma már egyáltalán nem volna beszerezhető, hivatalos helyekre is legtöbb esetben az őrizettel megbízott Intézet adja a megkívánt adatfeldolgozásokat.

Végül még tisztelettel jelentem, hogy a kezelés átadása alkalmával az egyes számlák maradványaként pengő számlákon összesen 992 713 pengő, valutaszámlák maradványaiban átszámítva további 40 ezer pengő értéket adtam át. Ezenfelül a központnak mintegy 120 000 pengő követelése volt.

Ezeket óhajtottam mint első megbízómnak tisztelettel jelenteni.

Budapest, 1934. évi augusztus hó 25-én.

A Társadalmi Szervezetek 11 évi kezelése²³

Költs. év	Központ		Észak		Kelet		Dél		Védelem		Összesen		Jegyzet eredeti papír korona
	Pengő	%	Pengő	%	Pengő	%	Pengő	%	Pengő	%	Pengő	%	
1921/22	108 205	6,6	482 265	29,1	863 140	52,2	50 381	3,0	105 145	9,1	1 654 186	205 516	901
1922/23	37 923	3,3	651 852	56,3	199 674	17,2	49 312	4,3	219 348	18,9	1 158 109	704 371	898
1923/24	12 202	1,4	372 695	44,3	152 896	18,2	136 756	16,3	166 129	19,8	840 678	7 520	599 654
1924/25	23 021	1,5	830 293	51,9	425 278	26,5	166 872	10,1	161 688	10,0	1 607 152	23 593	306 059
1925/26	44 667	2,4	991 323	54,0	451 552	24,6	163 695	8,9	185 368	10,1	1 836 605	23 231	557 093
1926/27	52 517	2,7	975 512	49,2	554 515	28,0	201 757	10,1	198 326	10,0	1 982 627		
1927/28	72 365	2,1	896 090	25,0	2 165 675	60,4	258 408	7,1	201 407	5,4	3 593 945		
1928/29	91 121	2,1	1 103 554	25,8	2 600 378	60,8	286 547	6,7	197 256	4,6	4 278 856		
1929/30	89 490	1,9	1 153 028	25,2	2 872 029	62,8	213 313	4,6	251 529	5,5	4 579 389		
1930/31	100 696	2,2	961 312	19,8	3 496 392	72,2	288 651	5,8	-	-	4 847 051		
1931/32	84 102	1,9	776 204	17,8	3 200 047	73,9	271 611	6,4	-	-	4 331 964		
11 év alatt													
összesen	716 359	2,3	9 194 128	29,9	16 981 576	55,3	2 087 303	6,8	1 731 196	5,7	30 710 562		

Jegyzetek

¹ 1924-től a romániai Országos Magyar Párt meghatározó vezetője, majd 1926-tól elnöke.

² Papp Antalt eleve az erdélyi támogatások és kapcsolattartás megszervezése érdekében rendelték fel Budapestre. 1921-től 1932-ig a Társadalmi Szervezetek Központjának tényleges irányítójaként a határon túli támogatások legfőbb ügyintézője. Munkáját saját lakásában felállított irodájából végezte, Bethlen és Teleki irányításán túl Pataky Tiborral a Miniszterelnökség II., Nemzetiségi Ügyosztályának vezetőjével folyamatosan konzultálva. Helyettes államtitkári beosztásban végezte munkáját, amelyet félévente, több napig tartó tételes ellenőrzés révén felügyelte a Miniszterelnökség II. osztálya. (MOL K 437- 10. cs. 697. f.) Papp irathagyatéka a Magyar Piarista Rendtartomány Központi Levéltárában található.

³ Költő Gábor 1922-ben elhunyt Kolozsvárt. Kolozsváry 1922–1923-ben, Grandpierre pedig 1925-ben települt át Magyarországra.

⁴ Az 1918-tól 1948-ig Kolozsvárt a református, katolikus, evangélikus, unitárius egyházak vezetői által működtetett az egyházi oktatás kérdéseivel foglalkozó közös bizottság. Legteljesebb iratanyaga az Erdélyi Református Egyházkerület Gyűjtőlevéltárában található.

⁵ Itt a Kolozsvári Első Takarékpénztár és Hitelbank magyarországi kormányzati kapcsolatkereséséről lehet szó. Lásd Magyar hitelélet Erdélyben. MOL Keleti Actio P 1077. II. 425–442., valamint a kolozsvári Hétfői Újság hetilap 1932-es folyamatos "leleplező" írásait a bank magyarországi támogatásokkal kapcsolatos ügyeleteiről.

⁶ A Népies Irodalmi Társaság adminisztratív vezetője. Az erdélyi magyarság támogatását közvetítő szervezet tevékenységét évenkénti összefoglaló kötetekben ismertették. Keleti Actio MOL P 1073 1931–1943., I-XXXI. köt.

⁷ A Népies Irodalmi Társaság saját, Magyarországon felhasznált (rész)költségvetése.

⁸ Ez a tétel kézirással beszúrva szerepel a gépiratban.

⁹ A NIT Politikai Osztályának tételes jelentései a Keleti Actio kötetekben szerepelnek, MOL P1077.

¹⁰ Az irat további része hiányzik.

¹¹ Gyárfás Elemér

¹² Kolozsváriak

¹³ Székely Egyetemi és Főiskolai Hallgatók Egyesülete

¹⁴ Prágai Információs Iroda (a képviselői klub háttérintézménye)

¹⁵ Prágai Magyar Hírlap

¹⁶ Pozsonyi Híradó

¹⁷ Párkányi Orsolya rend

¹⁸ Komáromi Római Katolikus plébánia

¹⁹ Losonci Református Teológia

²⁰ Perényi Zsigmond

²¹ Sterliczky Dénes

²² Deák Leó

²³ Központ = budapesti kiadások, Észak=Rákóczi Szövetség, Kelet= Népies Irodalmi Társaság, Dél= Szent Gellért Társaság,